NSG
Norsk sau og geit

ÅRSMELDING 2022

Innhold

Lederen har ordet 3

I Strategiplan for 2020-2025 4

II Organisasjonsarbeidet 5
1. Årsmøte og Representantskapsmøte 5
2. Andre NSG-arrangement 9
3. Lag og medlemstall 10
4. Arbeidet i styret.....12
5. Markedsrådet 15
6. Team ung i NSG 16
7. Kommunikasjon 17
8. Utmark og beitebruk 21
9. Avl og semin på sau.....26
10. Avl og semin på geit 31
11. Gjeterhund 35
12. Ull, saueklipping og ullhåndtering.....41
13. Genressurser 44

III Sentraladministrasjonen 46

IV Tillitsvalgte pr. 31.12.2022 47

V Årsregnskap og revisormelding 50

Årsmeldingen er skrevet av styret og ansatte i NSG.
Redaktør: Lars Erik Wallin. Grafisk produksjon: LKT digital AS

Leders hilsen

Da har vi lagt 2022 bak oss og vi lever i en underlig verden med krig ikke langt unna. Sett i lys av dette skulle en tro at matsikkerhet ville bli satt høyere på dagsorden, men jeg synes ikke det blir tatt alvorlig nok. Dette er også noe som er blitt presisert av en tidligere forsvarstopp.

Det ble et spennende jordbruksoppgjør i 2022, med en betydelig økning i rammen til jordbruket. Dette fikk også småfeholdet sin del av, men med den kostnadsøkningen vi nå opplever føler nok de fleste at vi ikke har så mye mer å rutte med enn året før. Men vi har fått et fundament som vi må jobbe videre med. På vegne av småfenæringa forventer vi en real oppfølging i den økonomiske utviklingen både i 2023 og videre framover.

I Norsk Sau og Geits representantskapsmøte høsten 2022 ble det viktige organisasjonsarbeidet satt behørig på agendaen. I tillegg til de ordinære representantskapsmedlemmene var fylkes-sekretærene innkalt til møtet. Mye godt arbeid ble lagt ned av alle som var på plass under møte-dagene. Innspill og tilbakemeldinger fra det omfattende gruppearbeidet i dette møtet er noe styret har jobbet mye med videre. Vi har mye å strekke oss etter med de ressursene vi råder over. Jeg håper og tror dette skal bli meget bra.

Etter et dårlig resultat med semin på sau i 2021 var det mange som var spente på hvilket tilslag vi kunne få i 2022. Når vi etter hvert fikk drektighets-resultatene på plass, var det nok mange som ble lettet. Opp imot 70 % ikke omløp er ikke så dårlig. Nå håper vi på fullt kjør på seminfronten til neste sesong.

Jeg må nok en gang få skryte av NM-arrangement-ene som ble gjennomført høsten 2022. Jeg tenker da på Gjeterhund-NM i Leirfjord der det regnet fra start til mål, men som ble gjennomført på en fantastisk måte.

NM i saueklipping og ullhåndtering på Oppdal, vel gjennomført og med rekorddeltagelse, var også en meget flott opplevelse.

En liten rundtur til Stranda og besøk hos 2 geite-bønder var også et høydepunkt i året som gikk. Veldrevne bruk og optimistiske geitebønder med stor tro på fremtiden. Utrolig kjekt å se og høre.

Jeg vil fra lederplass takke alle ansatte og tillits-valgte for godt utført arbeid i 2022. Det samme gjelder alle medlemmer som kommer med ris og ros. Slik det skal være i en levende organisasjon!

Ronald Slemmen

I STRATEGIPLAN FOR 2020-2025

NSG
Norsk Sau og Geit
på lag med naturen

Strategiplan for 2020-2025

1. Visjon

Fornøyde småfeholdere i hele landet.

2. Formål

Norsk Sau og Geit skal arbeide for å fremme et rasjonelt og lønnsomt saue- og geitehold basert på naturgitte lokale ressurser og god dyrevelferd, samt bruk av gjeterhund.

3. Hovedmål

- NSG skal være småfeholdernes viktigste interesseorganisasjon og kunnskapsformidler
- Bærekraftig produksjon basert på mest mulig norske fôrressurser, med god dyrevelferd og godt smittevern
- Trygge beiteretten og sikre utnyttingen av den
- Sunne, produktive og arbeidseffektive avlsdyr
- Økt bruk av gjeterhund
- Småfenæringa skal ha et positivt omdømme
- Økt forbruk av norske småfeprodukt
- Lønnsomheten i småfeholdet skal være minst på linje med gjennomsnittet i samfunnet
- Bygge organisasjonen nedenfra grasrota.

4. Hovedstrategier for å nå organisasjonens mål

- Styrke organisasjonen gjennom tydelige mål og effektive arbeidsmetoder
    - På viktige områder utarbeides det egne handlingsplaner
    - Sekretariatet skal utarbeide årlig budsjett og arbeidsplan som behandles i styret og fremmes for årsmøtet
    - Fylkes- og lokallag skal utarbeide årlige arbeidsplaner
    - Opplæring av tillitsvalgte
- Troverdig, synlig og åpen kommunikasjon både utad og mellom alle ledd i organisasjonen
- Arbeide for at alle småfeholdere skal være medlemmer i NSG
- Tett samarbeid med omsetningsleddene, faglaga og andre viktige aktører i næringa
- NSG må arbeide for at beiteretten respekteres og vektlegges, som f.eks. i rovviltforvaltningssaker og arealplaner
- Skape forståelse i storsamfunnet for at norsk småfeproduksjon krever gode, trygge og langsiktige rammebetingelser
- Alle småfeholdere skal ha tilgang til et godt avlsmateriale som videreutvikles gjennom et effektivt, nasjonalt avlsarbeid
- Arbeide aktivt for rekruttering til næringa, gjennom sikker økonomi og godt fagmiljø
- Redusert klimaavtrykk per produsert enhet (kjøtt, melk osv.), basert på et komplett kunnskapsbasert klimaregnskap.

II ORGANISASJONSARBEIDET

1. Årsmøte og Representantskapsmøte

Årsmøte på Kløfta 15. og 16. mars 2022 – med jubileum etter 75 år!

Det ble selvsagt behørig markert at årets årsmøte sammenfalt nesten nøyaktig med 75-årsdagen til Norsk Sau og Geit. Den 12. mars 1947 ble Norsk sau- og geitealslag stiftet.

Bakgrunnen for å starte en landsomfattende sammenslutning for småfeholdet, var blant annet den posisjonen småfeet hadde fått i de vanskelige årene under andre verdenskrig. Fra før eksisterte det mange lokale sammenslutninger omkring i landet, og også fylkeslag, men altså ikke noe landsomfattende faglag.

Under stiftelsesmøtet 12. mars 1947 var det 33 personer som tegnet seg som medlem. I jubileumsåret var vi rundt 10.000 medlemmer.

To personer blir i særlig grad sett på som foregangspersoner i stiftelsesarbeidet. Det var småbrukskandidat Sverre Runde fra Runde i Herøy på Sunnmøre, og ikke minst landbrukskandidat F. Loyt Johnsen fra Levanger i Nord-Trøndelag. Loyt Johnsen ble fra starten av også lagets sekretær, med fast ansettelse fra desember 1947 og senere generalsekretær helt fram til oppnådd pensjonsalder i 1983. Her snakker vi virkelig om en «general», med 36 års virke!

En sentral «fødselshjelper» var også Det Kgl. Selskap for Norges Vel, som i sitt nå vel 200 årige virke har stått sentralt i det viktige arbeidet med å få i gang ulike virksomheter både i Norge og andre land.

Arbeidsmålene for det landsomfattende laget ble formulert slik:

- Å arbeide for eit rasjonelt og lønsamt sau- og geital basert på dei naturlege beitevilkåra i landet
- Fremje samarbeidet mellom produksjon og omsetnad av kjøt, ull, geitemjølk, ost og skinn
- Fremje et planfast avlsarbeid bygd på rasar som høver i dei einskilde landsdelane

I forberedelsene til stiftinga var det blant annet tunge drøftinger om det skulle være et raselag kontra et alslag. Det ble sendt en henvendelse på dette til fylkeslandbruksselskapene, som med stor overvekt gikk inn for alslag.

Lagets første styreformann ble stortingsrepresentant Ola T. Lyngstad fra Lillehammer, som da ledet et styre på 6 medlemmer.

Allerede måneden etter stiftinga var styret i gang med å bygge opp et organisert lagsapparat, med mål om å stifte flest mulig lokallag omkring i hele landet.

Det var fra første stund klart at laget måtte ha et «ansikt utad» og våren 1948 kom første nummer av medlemsbladet Sau og Geit.

Fra oppstarten i 1947 og fram til i dag har Norsk sau- og geitalslag, senere Norsk Sau og Geit, hatt 17 styreledere. I 1969 fikk laget et eget representantskap, med konsulent Hans M. Hjelstuen fra Fåvang i Oppland som første ordfører. Laget har etter dette hatt ytterligere 10 ordførere. Til å lede lagets daglige drift på nasjonal basis har det vært 5 generalsekretærer.

Lederens tale til årsmøtet:

«Det har, til tross for pandemi og nedstengning, vært historisk stor aktivitet i NSG i året som har gått.

Rekordmange saker har blitt behandlet i styret. I 2021 behandlet vi 153 saker og 51 saker hittil i år. Til sammenligning ble det i 2020 styrebehandlet 108 saker.

I tillegg til årsmøte og representantskapsmøte, har det vært avholdt 4 Teams-møter for sentralt tillitsvalgte og 2 åpne fagmøter på nett. Dette er en fin arena til å få diskutert aktuelle temaer gjennom året. Og det at fylkeslederne får sin sjanse til å sette tema, er en fin ting.

Det jobbes også godt i administrasjonen. Vi har fått på plass både ny plattform for våre hjemmesider og nytt medlemssystem. Dette har dessverre tatt litt tid, men er nå på plass og jeg tror dette blir bra for fremtiden.

Alle de sentrale råda våre jobber veldig godt. Jeg har lagt stor vekt på å delta i møtene til alle råda, og har lært mye om våre arbeidsområder. All den kompetansen som våre dyktige tillitsvalgte rundt om sitter på, er det bare ta av seg hatten for.

I løpet av året som er gått, har jeg også fått vært litt rundt på noen av arrangementene vi har i regi av NSG.

Både i norgesmesterskapet i saueklipping og ullbehandling, og norgesmesterskapet i bruk av gjeterhund, har jeg møtt dyktige arrangører og flotte deltakerne.

Det er imponerende å se den entusiasmen og gleden som legges ned i det vi brenner for.

Det som naturlig nok opptar de fleste nå for tiden, er oppkjøringen til årets jordbruksoppgjør. Det har i vinter

vært jobbet veldig godt i alle ledd i organisasjonen med denne prosessen. Det har kommet inn veldig mange gode innspill fra fylkeslaga. En stor takk til alle som har vært med og bidratt.

Så har styret sydd dette sammen til det innspillet vi nå har lagt frem til Bondelaget og Småbrukerlaget, og departementet står for tur.

Jeg syns vi har fått til et innspill som virkelig setter spor etter seg. Det er heilt sikker noen som synes dette ikke er godt nok. Men det er dette våre medlemmer vil ha, og er et sammendrag av innspill som har kommet inn.

Så litt om framtida:
Vi har vært inne i en litt mørk tid og det ser ut til at mange gir seg. Men dette må vi snu. Mye er avhengig av årets jordbruksoppgjør.

Nå er det småfenæringa sin tur. Vi ligger i bunnen - men vi skal opp og frem!

Jeg har tro på at det er nå det snur.

Og NSG skal fortsette å trykke på i alle kanaler frem mot 17. mai.

NSG skal fortsette sin jobb på alle områder også i fremtiden. Vi har våre satsningsområder, og utfordringene står i kø. Det kan nok være at vi må se på fordelinga mellom disse satsningsområda, men dette skal gjøres i samråd med alle medlemmene våre.

Vi skal fortsette og utvikle oss som organisasjon.

Synlighet er et tema som det har vært snakket mye om. Synes vi er godt på vei med dette, men her skal vi bli enda bedre.

Nettopp når det gjelder synlighet i offentligheten vil jeg gjerne vise til Kommunikasjonsgruppas medlemmer i Aust-Agder og Vest-Agder. Der har de nå, i går faktisk, fyrt av et brennhett innlegg sendt til lokale medier. Her kommer også Russlands krigshandlinger i Ukraina i perspektiv. Jeg siterer:

«Utviklingen i Europa de siste ukene har vist hvor viktig det er å sikre selvforsyning og beredskap med basis i større andel av egenprodusert mat.»
Og videre:

«Både covid-pandemien og konflikter i verden viser nå tydelig at det er viktigere enn noen gang å legge forholdene til rette for produksjon som bidrar til å ta vare på kritiske funksjoner i samfunnet. Matvaretryggheten er en slik kritisk funksjon.»

Ja, vi småfeholdere har faktisk en samfunnskritisk funksjon.

Vi skal fortsette å produsere bærekraftig kjøtt i verdensklasse i heile landet, fra fjære til høgfjell.

Vi har tilgang til rikelig med unike beiteressurser, og de skal vi bruke for alt det er verdt.

Vi har også kjekjøtt og oster, nydelige produkter fra geiteholdet - her er det også verdensklasse.

Geita har sin plass i det norske landbruket. Det begynner å bli få geitemelkprodusenter igjen. Men de som driver på har gode dyr og et oppgradert driftsapparat – og alle forutsetninger for framtidig drift. Vi har ingen å miste.

Til slutt vil jeg takke heile organisasjonen for godt samarbeid i året som har gått! En spesiell takk til styret og de ansatte.

Jeg er stolt over jobben som er gjort, men alt kan vel bli bedre. Så vi har også noe å strekke oss etter!»

Medlemskontingent

Med bakgrunn i tidligere organisasjonsmessige drøftinger og innspill la styret i Norsk Sau og Geit fram 3 konkrete saker vedr. medlemskontingenten framover i tillegg til framlegg på endrede satser fra 2022. Dette var også grunnlag for revisjon av lagslovene.

Styrets framlegg:
Medlemskontingenten i NSG går til driften av organisasjonen og fordeles mellom NSG sentralt, fylkeslag og lokallag, og er vår eneste reelle inntektskilde.

Fra før var det på årsmøtet i 2021 vedtatt en egen ungdomskontingent på kroner 800 for 2022. Satsene for hovedmedlemsskap var uendret fra 2020. Dette på tross av at vi i 2021 opplevde en nedgang i medlemmer, og følgelig redusert kontingentinntekt. På bakgrunn av dette, sammen med en betydelig kostnadsvekst, innstilte styret på en økning av hovedkontingent i 2023.

Satsene for hovedmedlemsskap for medlemmer med under 50 dyr ble vedtatt økt med 200 kroner, fra 1300 til 1500 kroner. Satsene for dem med over 50 dyr ble vedtatt økt fra 1800 kroner til 2000 kroner.

Tillitsvalgte

Valgnemda hadde i sin prosess for 2022 lagt vekt på vedtatte ambisjoner, sikring av fremdrift og at det skal være aktive bønder i ledende posisjoner.

Ronald Slemmen ble gjenvalgt som leder, og Marthe Lang-Ree som nestleder. Nye styremedlemmer er Håvard Helgeland og Eivind Sjåstad Mjøen. Vararepresentanter er Åshild Øritsland Våge, Tor Bjarte Lie og Mia Gøytil.

Ragnhild Sæle og Arvid Wold ble gjenvalgt som henholdsvis ordfører og varaordfører.

Ny geiteholder i Representantskapet ble Even Steinlien, sammen med André Kristoffersen og Eli Folven. Som gjeterhundrepresentant ble Arvid Årdal gjenvalgt, med Øystein Hadland som vara. Ann Kristin Teksle ble gjenvalgt som leder i Valgnemda, med Oddbjørn Kaasa som nestleder.

Hilsener til Årsmøtet 2022

Statssekretær Wenche Westberg fra Senterpartiet la frem flere positive budskap om småfehold og lyttet til tilbakemeldinger fra forsamlingen. Her ble det blant annet understreket hvor viktige årets jordbruksforhandlinger ville komme til å bli.

Begge faglagene var til stede på møtet. I sine hilsener påpekte både Kjersti Hoff fra Norsk Bonde- og Småbrukarlag og Bodhild Fjelltveit fra Norges Bondelag viktigheten av godt samarbeid fremover, og la vekt på småfenæringas betydning for matproduksjonen i Norge.

Statssekretær Wenche Westberg i Landbruks- og matdepartementet var blant dem på årsmøtet som talte for at småfebønder skal ha samme inntektsmuligheter som andre yrkesgrupper. Så får vi se. Foto: Yngve Ekern

Avlspremier

Under festmiddagen på Årsmøtet ble det tradisjonen tro utdelinger av avlsstatuetter og premie for årets superverver.

Avlsstatuetten for **beste NKS**-vær ble tildelt **Lars Nevland** for væren **201741498 Gull Knippet**.

Avlsstatuetten for **beste spælvær** ble tildelt **John Olav Halbostad** for væren **20170455 Heist Løvåsen**.

Avlsprisen for **beste sjeviotvær** ble tildelt **Ole Christian Solhein** for væren **201759336 Kleppe Pan**.

Avlsprisen for **beste pelssauvær** ble tildelt **Guttorm Gudmestad** for væren **201740615 Hodne Skaret**.

Avlsstatuetten for **beste avkomstgranska bukk** ble tildelt **Tor Bjarte Lie**, for bukken **2018142 Alfa Lie**.

Årets superverver 2021 ble **Terje Bjørsvik** fra Leirfjord Sau og Geit i Nordland.

Ekstraordinært årsmøte på Teams 23. mai 2022

Da det til NSGs årsmøte 15. og 16. mars, med bakgrunn i stor usikkerhet omkring økonomien på avl/semin, ikke hadde vært mulig å ferdigstille et tilfredsstillende budsjett for 2022 vedtok Årsmøtet at budsjett for 2022 måtte behandles i et ekstraordinært årsmøte.

Dette møtet ble gjennomført på Teams 23. mai.

Etter en grundig gjennomgang av framlegg til budsjett og drøfting i møtet ble det vedtatt et budsjett 2022 for Norsk Sau og Geit balansert med et totalt underskudd på kr 5.039.000, fordelt med et underskudd på kr 3.131.000 på avls- og seminvirksomheten og et underskudd på kr 1.908.000 på organisasjons- og øvrig fagvirksomhet.

Fra Årsmøtet ble det gitt en klar melding til styret om

Tor Bjarte Lie fikk avlsstatuett og diplom for beste bukk 2021 med 2018142 Alfa Lie.

at budsjettprosess for 2023 må startes opp tidlig og at det skulle legges fram et utkast til budsjett for 2023 i representantskapsmøtet høsten 2022.

Representantskapsmøte på Gardermoen 18. og 19. oktober 2022

Høstens representantskapsmøte var i hovedsak viet organisasjonsarbeidet i Norsk Sau og Geit.

Sekretærene i fylkeslagene var også innkalt til dette møtet.

Fast post på høstens representantskapsmøte er å vedta satser for godtgjørelser til sentralt tillitsvalgte. Etter framlegg fra Kontrollutvalgets leder Knut Evensen ble satser for godtgjørelsene vedtatt justert opp i henhold til konsumprisindeks for september 2022 med 6,9 % fra 1. januar 2023.

Nestleder Marthe Lang-Ree la på vegne av styret fram et foreløpig utkast til budsjett 2023 for Norsk Sau og Geit. Dette var balansert med et totalt underskudd på kr 2.201.000, fordelt på et underskudd for avls- og seminvirksomheten på kr 1.061.000 og et underskudd på kr 1.140.000 på organisasjons- og øvrig fagvirksomhet.

Møtets hovedtema om organisasjonen Norsk Sau og Geit ble innledet av Åshild Øritsland Våge, som kom inn som 1. vara til styret i 2022. Hun ga Representantskapet en frisk innføring i hvordan hun oppfattet organisasjonen som «vanlig» medlem før og hennes oppfatning etter i ha vært «inside» i et halvt år.

Fra å være misfornøyd og forbannet over et lukket, lite transparent og arrogant system i februar 2022 til å ha blitt mer fornøyd i august. Organisasjonen har mange viktige oppgaver som krever stor innsats. Det jobbes hardt, men dette arbeidet må synliggjøres enda mer.

Åshild Øritsland Våge presiserte at de tillitsvalgte er nøkkelen til å komme videre med å lage NSG til en god plass å være.

Styremedlemmene Ketil Trongmo, Else Horge Asplin, Håvard Helgeland, Eivind Såstad Mjøen og styreleder Ronald Cato Slemmen ga alle en innledning til den grundige prosessen med organisasjonsgjennomgang som styret ville drøfte med de sentralt tillitsvalgte i organisasjonen og fylkeslagene. Innlederne tok for seg organisasjonens fokus og prioriteringer, styringsverktøy, kommunikasjon, tjenestevei og instrukser og ikke minst NSGs visjon – «Fornøyde småfeholdere over hele landet».

Hva vil medlemmene med NSG?

Etter innledningene fra styret ble det gjennomført et omfattende gruppearbeid der møtelyden ble delt inn i 8 grupper.

Gruppene skulle i utgangspunktet jobbe med følgende spørsmål:

- Hvordan skape entusiasme og engasjement blant medlemmene?
- Hvordan gjøre NSG attraktiv for nye medlemmer?
- Hva er de 3 viktigste arbeidsområdene for NSG framover?
- Hva er tjenestevei i NSG?
- Hva skal det forventes av Representantskapet i NSG?
- Hva skal det forventes av styret og administrasjonen i NSG?

I møtet ble det brukt god tid på gruppearbeidet og påfølgende felles gjennomgang av gruppebesvarelsene.

Gruppebesvarelsene skal styret bruke videre i arbeidet med organisasjonsgjennomgangen for bearbeiding og framlegg for NSGs årsmøte 2023.

2. Andre NSG-arrangement

Møteformen Teams-møter for sentralt tillitsvalgte i NSG, som ble opprettet i 2021, ble fulgt opp i 2022.

Dette skal først og fremst være fylkeslagenes møte-arena og det er til hvert møte nedsatt en programkomitê bestående av fylkesledere og ordfører.

I 2022 ble det gjennomført 4 slike møter.

Teams-møte for sentralt tillitsvalgte 26. januar 2022

Programkomitêen for dette møtet var ordfører Ragnhild Sæle og fylkeslederne Per-Joar Os Nesthun, Olav Edvin Heggvold og Jan Ottar Østring.

Tema for møtet var en orientering fra fylkene rundt i landet samt en grundig gjennomgang av seminsesongen på sau 2021 med stor svikt i tilslaget. Dette ble belyst med innledninger og erfaringer fra brukerne og en grundig gjennomgang og informasjon fra avls- og seminsjef Thor Blichfeldt.

Teams-møte for sentralt tillitsvalgte 14. juni 2022

Programkomitêen for dette møtet var ordfører Ragnhild Sæle og fylkeslederne Knut Evensen, Sven Haughom og Reidar Kallestad.

Tema for møtet var Jordbruksavtalen 2022 og situasjonen for småfeholdet etter dette.

Interesserte tillitsvalgte i NSG fikk innledninger fra daglig leder Chr. Anton Smedshaug i AgriAnalyse AS, styreleder Kjersti Hoff i Norsk Bonde- og Småbrukarlag og nestleder Bodhild Fjelltveit i Norges Bondelag.

Etter en grundig gjennomgang fra innlederne var det en god dialog om denne viktige saken for næringa.

Teams-møte for sentralt tillitsvalgte 18. august 2022

Programkomitêen for dette møtet var ordfører Ragnhild Sæle og fylkeslederne Bjørn Tore Søfting, Lars Olav Vanberg og Gerd Jorde.

Tema for dette møtet var klima i landbruket.

Første innleder var daglig leder Johanne Sæther Houge, Landbrukets Klimaselskap SA, som tok for seg følgende temaer:

- Generelt om klima – hva skjer nå!
- Status for Landbrukets Klimaselskap SA
- Klimakalkulatoren for sau

Avlssjef Thor Blichfeldt fulgte opp med NSGs klima-satsning, der han informerte om deltakelse i Landbrukets Klimaselskap SA, kompetanseoppbygging hos oss og Metanmåleren.

Møtet ble avsluttet med en gjennomgang og orientering fra fylkeslederne.

Temamøte om Grytten-rapporten «Inntektsmåling i jordbruket» på Teams 2. november 2022

I sitt arbeid med forberedelse av høring arrangerte styret i NSG et informasjons-/drøftingsmøte vedr. NOU 2022: 14 Inntektsmåling i jordbruket utarbeidet av Inntekts-utvalget for jordbruket, ledet av professor Ola Honningdal Grytten.

Denne NOUen var sendt på høring fra Landbruks- og matdepartementet (LMD).

Norsk Sau og Geit var høringsinstans og det ble gjennomført en organisasjonsmessig høring i løpet av november 2022

I møtet hadde NSG vært så heldig å få med 2 eksterne innledere:

Sivilagronom, kornbonde og medlem i Inntekts-utvalget Håvard Bjørgen

Melkebonde og økonom Anders Bakke Klemoen

Representantskapet og fylkeslagene var invitert til møtet som observatører.

Teams-møte for sentralt tillitsvalgte 29. november 2022

Programkomitêen for dette møtet var ordfører Ragnhild Sæle, fylkeslederne Lars Bjarne Linneflaatten og Kåre Blålid og fylkesstyremedlem Erlend Fossen.

Hovedtema for møtet var markedssituasjonen på sau/lam nå og prognoser framover, der direktør Ole Nikolai Skulberg i Totalmarked AS innledet.

I møtet ble det også en runde med info fra fylkes-lagene, orientering om arbeidet med høring på Grytten-rapporten «Inntektsmåling i jordbruket» og NSGs forberedelser med innspill til jordbruksforhandlingene 2023.

3. Lag og medlemstall

Det har i mange år vært synkende medlemstilslutning i NSG. Dette bremset opp litt i 2021, men økte igjen i 2022. Dessverre synker medlemstallet i Norsk Sau og Geit mer enn avskalingen i småfebønder i Norge.

Blant de 18 fylkeslagene er det 2 lag som har hatt medlemsøkning i 2022. Det er Vestfold med 4 nye medlemmer og Aust-Agder med 1.

I 2022 hadde Norsk Sau og Geit 9 573 medlemmer fordelt på 18 fylkeslag og 331aktive lokallag. I tillegg kommer 115 direktemedlemmer og abonnenter, dvs. totalt 9 687 medlemmer/abonnenter. Tilsvarende tall for 2021 var 10 006, slik at nedgangen har vært på 3,2 % (Tallene for 2019, 2020 og 2021 var -3,4 %, -3,1 % og 1,3 %).

Antall lokallag er redusert med 2 det siste året.

Fra 2022 er det opprettet en ny medlemskategori – Ungdomsmedlem, som et alternativ til hovedmedlemskap for medlemmer under 25 år.

Medlemskontingenten og fordelingen for 2022 var slik:

	Hovedmedlem f.o.m. 51 dyr	Hovedmedlem t.o.m. 50 dyr	Ungdoms-medlem	Husstands-/ Støttemedlem	Æresmedlem*
- lokallag	kr 280	kr 255	kr 100	kr 195	
- fylkeslag	kr 390	kr 365	kr 150	kr 155	
- landslag	kr 1130	kr 680	kr 550	kr 200	kr 550
Sum	kr 1800	kr 1300	kr 800	kr 550	kr 550

*) Kontingenten for æresmedlemmer skal betales av fylkes- eller lokallaget.

NSG konverterte til nytt medlemssystem, Consio på slutten av 2021. Overgang til nytt medlemssystem har gått etter planen, men som alltid med nye datasystemer så har det vært enkelte «barnesykdommer». De fleste av disse er løst og vi jobber fortløpende med vår leverandør Team Data AS med feilretting, samt ny utvikling og kvalitetssikring ut fra vårt behov. Ved konvertering ble det avdekket enkelte systematiske feil som vi nå håper er feilrettet og historie.

Mange medlemmer og tillitsvalgte har vært flinke til å gi oss konstruktive tilbakemeldinger på rapporter, verving m.m. på Min Side. Det har vært til god hjelp i vårt arbeide med å utvikle nye funksjoner, samt rette «følgefeil».

Det er også brukt mye ressurser på å utvikle integrasjon mellom vår hjemmeside og Min Side. Her har firmaet Coretrek spilt en stor rolle for å få til automatiske funksjoner, f.eks. ved endring av rollen leder i lokal- eller fylkeslagsstyre på Min Side, så oppdateres det umiddelbart på NSG hjemmesider.

En svært viktig faktor for oss er å kvalitetssikre alle data fra A-Å. Dette arbeidet vil fortsette helt til vi er 100 % fornøyde. Ved innlogging til Min Side «For tillitsvalgte» er det lagt på en ekstra sikkerhet, to-faktor. Dette for å ivareta Personvernlovgivningen, samt at vi må sikre våre datasystemer slik at «hackere» ikke kan få tilgang eller mulighet til å ødelegge våre data.

		Antall lokallag			Medlemmer			Medlemmer pr. kategori i 2022					
Fylke	**Leder ved årsskiftet 22/23**	**2020**	**2021**	**2022**	**2020**	**2021**	**2022**	**Hoved over 50**	**Hoved 0 - 50**	**Ungd.-medl.**	**Æres-medl.**	**Husst. medl.**	**Støtte-medl.**
Akershus	Stein Bentstuen	9	9	8	212	209	200	40	100	3	2	14	41
Aust-Agder	Kåre Blålid	8	8	8	197	199	200	63	102	2	4	11	18
Buskerud	Gerd Jorde	17	17	17	494	492	473	215	160	2	10	45	41
Finnmark	Bjørn Tore Søfting	7	7	7	81	84	81	37	21	1	0	13	9
Hedmark	Per-Joar Os Nesthun	21	21	21	522	506	483	215	151	5	8	65	39
Hordaland	Reidar Kallestad	27	27	27	1 319	1 313	1 293	333	723	7	11	117	103
Møre og Romsdal	Lars Olav Vanberg	30	30	30	720	717	709	254	333	8	8	59	47
Nordland	Anne Kari L. Snefjellå	31	31	31	572	567	535	286	128	3	0	79	39
Nord-Trøndelag	Oddbjørn Kaasa	23	23	20	426	410	388	167	106	4	8	60	43
Oppland	Knut Evensen	30	30	30	1 126	1 120	1 089	553	321	11	19	97	88
Rogaland	Kjell Åge Torsen	28	28	28	1 767	1 723	1 670	831	484	20	13	149	173
Sogn og Fjordane	Ragnhild Sæle	38	38	38	950	949	920	372	410	4	17	60	57
Sør-Trøndelag	Olav Edvin Heggvold	20	20	20	555	536	518	255	120	7	6	72	58
Telemark	Knut Johan Hvistendal	13	13	13	280	276	270	90	130	2	0	30	18
Troms	Gunbjørg N. Melkiorsen	21	21	21	318	313	292	169	62	3	0	25	33
Vest-Agder	Sven Haughom	7	7	7	275	274	273	86	140	5	4	15	23
Vestfold	Lars Bjarne Linneflaaten	1	1	1	79	84	88	17	44	0	2	2	23
Østfold	Grete S. Stokstad	2	2	2	96	99	91	14	55	0	1	9	12
Direktemedlemmer og abonnenter		0	0	0	147	135	114	18	28	0	0	1	5
SUM		**333**	**333**	**331**	**10 136**	**10 006**	**9 687**	**4 015**	**3 618**	**87**	**113**	**923**	**870**

4. Arbeidet i styret

Styret i Norsk Sau og Geit hadde en omfattende virksomhet i 2022. Gjennom 17 møter ble det behandlet hele 168 saker. 6 av møtene ble avholdt fysisk, mens de øvrige 11 var Teams-møter.

Sentrale saker gjennom året:

Jordbruksavtalen 2022

Engasjementet i organisasjonen med innspill til de årlige jordbruksforhandlingene er stort. Sjelden har vi merket så stort «trøkk» som i 2022.

Da styret i NSG i slutten av februar startet arbeidet med utformingen av vår uttalelse til avtalepartene hadde det kommet innspill fra hele 15 fylkeslag.

Det var stor enighet om behov for et reelt løft for småfeholdet.

I NSGs innspill var selvfølgelig økning av beitetilskuddene blant de viktigste faktorene, men også økning av dyretilskuddene, slaktetilskuddene, ull, driftstilskuddet på geit, velferdsordningene og investeringsstøtte.

Når jordbruksavtalen for 2022 var i havn ble det et historisk oppgjør, som også småfeholdet fikk sin del av. Jordbruket og Staten kom til enighet om en avtale på totalt 10,9 mrd. kroner.

Avtalepartene prioriterte i 2022 korn, sau og ammeku slik de hadde påpekt underveis i forberedelser og forhandlinger, men alle produksjoner ble ivaretatt. Spørsmålet er om det i etterkant kan sies at saueholdet har kommet nærmere opp imot snittet for inntekt i jordbruket.

I henhold til avtalen vil årsverksinntekten saueholdet i 2023 øke med 130.000 – 160.000. I henhold til referansebruksberegningene vil et sauebruk på 85 vinterfôra sauer på landsbasis få en årsverksdekning på kr 204.900. Et sauebruk på 170 vinterfôra sauer på landsbasis vil få en årsverksdekning på kr 346.000 og et sauebruk på 295 vinterfôra sauer på landsbasis få en årsverksdekning på kr 412.800.

Et geitemelkbruk med 146 årsgeiter vil få en årsverksdekning på kr 546.000.

Tilslaget på sauesemin 2021

Tilslaget på semin på sau har i flere år ligget stabilt på mellom 70 – 80 % for NKS og mellom 60 -70 % for hvit spæl. Det ble imidlertid en merkbar nedgang i 2020 og utover i paringssesongen på sau høsten 2021 kom det meldinger om mye omløp etter semin. Dette var varierende, men noe som så ut til å gå igjen var at problemene i hovedsak kunne knyttes til sæden som var produsert i 2021.

Fra mange områder kom det meldinger om stor misnøye med resultatet av seminsesongen og påfølgende krav om kompensasjon for det dårlige resultatet. Samtidig med at det ble satt inn tiltak for å kartlegge årsak til det dårlige resultatet vedtok styret i NSG, som en kompensasjon, at det ikke skulle faktureres dunkleie i 2022.

Dyrevelferd

Det har vært stadig økende fokus på dyrevelferd de senere årene. Dette er positivt. Samtidig har vi per nå en for dårlig avklaring av hvem som har ansvaret for god dyrevelferd. Resultatet har blitt at bonden blir satt i en vanskelig situasjon der svak økonomisk bæreevne kommer i konflikt med samfunnets økende krav. For mange bønder har dette gitt en økt psykisk påkjenning.

Dyrevelferdsprogram sau

Etter initiativ fra Norges Bondelag og Norsk Sau og Geit har det i snart 2 år vært arbeidet med dyrevelferdsprogram for sau.

På fjørfê og svin har dette vært på plass i over 1,5 år, mens programmet for storfê ble lansert i 2022.

Det er opprettet en arbeidsgruppe med sekretariat i Animalia. Faglagene, varemottakere, NSG, Helsetjenesten for sau, Sauekontrollen, KSL og flere er med. Målet er at dyrevelferdsprogram på sau skal lanseres på slutten av 2023.

Gjennom mange møter er det drøftet hva et slikt program skal inneholde og hvem som skal være med.

NSG har hele tiden presisert at hver eneste sau i Norge skal omfattes av et slikt program.

Hovedgrunnlag skal være et kurs, som alle må ha. Videre er det lagt til grunn at alle med 30 eller flere sauer skal ha veterinærbesøk minst hver 18 mnd.

Det er utarbeidet et opplegg for Bransjeretningslinjer Dyrevelferdsprogram sau, som er vedtatt i styrene hos de involverte partene.

Dyrevelferdsmelding

I etterkant av flere dyrevelferdssaker i media, deriblant «Griseindustriens hemmeligheter», har Stortinget bedt regjeringa om å framskynde arbeidet med neste stortingsmelding om dyrevelferd. Dyrevelferdsmeldinga skal utrede og foreslå konkrete tiltak for å bedre dyrevelferden generelt, og for hvert enkelt dyreslag. Den vil blant annet ha oppstalling av dyr i trange binger som fokusområde. Dyrevelferdsmeldinga skulle etter planen være ferdig våren 2023, men er etter dette utsatt. Regjeringen ba i fjor sommer om høringsinnspill på den kommende dyrevelferdsmeldingen og NSG var en av organisasjonene som var invitert til å avgi høringsinnspill.

Næringa, representert med alle dyreslag og både politiske og faglige aktører, arbeidet med felles innspill. Men hver organisasjon sendte også egne innspill. NSG var med i en arbeidsgruppe sammen med Helsetjenesten for sau, Norges Bondelag, Norsk Bonde- og småbrukerlag, Nortura og KLF. Bondelaget ledet arbeidet med å samle og koordinere innspill.

I NSG gjennomførte vi en organisasjonsmessig høring sommeren 2022, som etter styrebehandling endte opp i et høringsdokument fra NSG med organisasjonens prioriteringer for å bedre dyrevelferden både for sau og geit.

I NSGs prioriteringer for å bedre dyrevelferden hos sau ble *velferden for dyr på beite* satt først, der det klart ble listet opp hva vi mener er offentlig ansvar og hva som er næringas ansvar. Videre for sau la NSG vekt på *Bygg og arealkrav* og *Dyreeier sine holdninger og kunnskap*.

For bedre velferd for geit la NSG vekt på *Etablering av Helsetjenerste for geit* og *Dyreeier sine holdninger* og kunnskap.

Næringa har store forventninger til at våre innspill blir tatt hensyn til i utformingen av en dyrevelferdsmelding.

Inntektsmåling i jordbruket

Stortinget oppnevnte ved kongelig resolusjon 13. august 2021 Inntektsberegningsutvalget ledet av professor Ola Honningdal Grytten.

Inntektsberegningsutvalgets oppgave har vært å vurdere grunnlag og forutsetninger for sammenligning av næringsinntekter i jordbruket med lønn for arbeidstakere.

Inntektsberegningsutvalget la fram sin innstilling mandag 3. oktober 2022 i form av NOU 2022:14 Inntektsmåling i jordbruket.

Landbruks- og matdepartementet sendte dette på høring og NSG var en av høringsinstansene.

Det ble gjennomført en omfattende organisasjonsmessig høring i NSG og saken var tema i et Teams-møte for styret og andre tillitsvalgte i NSG.

Det såkalte Grytten-utvalgets innstilling ble gjenstand for omfattende diskusjoner om beregningsmodeller for jordbruksinntekter og forståelsen av tallgrunnlag.

Ganske snart ble det klart at store deler av sauenæringa har for lav inntekt til å bli tatt med i beregningsmodellene inntektsberegningsutvalget hadde lagt til grunn i sine tall. Dette ble også hovedfokus i NSGs innspill i høringsuttalelsen til Landbruks- og matdepartementet.

Revisjon av instruks for NSGs sentrale råd

Styret i NSG startet i 2022 opp et omfattende arbeid med organisasjonsmessig gjennomgang.

En del av dette arbeidet var en grundig evaluering av NSGs 7 sentrale råd.

Til oppnevning av nye råd fra 1. januar 2023 hadde styret gjennomgått og utarbeidet en revidert instruks for rådene. I denne er det lagt stor vekt på rådenes mandat, ansvar og rolleavklaringen mellom styret og rådene.

på lag med naturen

Foto: Ingri Øvstebø Helleland

5. Markedsrådet

Etter innspill fra fylkeslagene opprettet styret i NSG et markedsråd i juni 2020 for å sette fokus på økt salg og omsetning. Markedsrådet har som mandat å kartlegge markedssituasjonen for småfeprodukter, samt komme med forslag til tiltak som næringa selv kan igangsette for å få opp etterspørsel og omsetning. Markedsrådet har i 2022 bestått av Marthe Lang-Ree, nestleder i NSGs styre, Else Horge Asplin, styremedlem, og Elise Blixgård, geitebonde. Kirsti Skrattegard og Kjell Åge Torsen har vært varamedlemmer.

Markedsrådet har hatt 4 møter (1 fysisk møte og 3 på Teams) og behandlet 42 saker i 2022.

En viktig del av arbeidet i markedsrådet er å knytte næringa opp mot flere samarbeidspartnere. I 2022 har Markedsrådet hatt møter med leder Bård Tore Berntsen i Fagutvalg småfe i Nortura og representanter for Opplysningskontoret for egg og kjøtt.

Et tiltak som Markedsrådet har hatt stort fokus på i 2022 er arbeid med en kampanje rettet mot skolen, kalt Kjøtt i skolen. Målet er å nå barn fra 5. til og med 7. skoletrinn med generell kunnskap om saue- og geitenæring, og med vekt på hvordan alle kan bruke kjøttet som produseres. En ressursgruppe bestående av Markedsrådets leder Marthe Lang-Ree, fylkesleder Anne Kari Leiråmo Snefjellå, fylkesleder Knut Evensen og kjøttfaglig ressursperson Stian Espedal har jobbet med å prøve ut konseptet i skoler lokalt. Nortura har vært samarbeidspartner vedr. leveranse av kjøtt.

Målet er at lokal- og fylkeslag i NSG kan ta opplegget for Kjøtt i skolen i bruk i løpet av 2023.

6. Team ung i NSG

Team ung er ungdomsrådet i NSG, og ble opprettet av styret høsten 2019. Sammensetningen av rådet ble litt endret i 2021. Fra 1. januar ble rådet utvidet med 2 varamedlemmer. NSGs kommunikasjonsrådgiver Urda Blichfeldt var leder og sekretær for Teamet det første året. Da Urda sluttet i NSG oppnevnte styret Elin Fuglestad som leder og Ingrid Reiersen som nestleder fra 1. oktober 2021.

Teamet består da av 6 medlemmer og 2 varamedlemmer. Generalsekretær Lars Erik Wallin er sekretær.

Team ung skal fungere som et rådgivende organ for styret ved å fremme forslag til forbedring på ulike arenaer innen kommunikasjon og samhandling med medlemmer og andre samarbeidsparter. Hovedmålet er å styrke organisasjonen i møte framtidas generasjon gjeterhund- og småfeholdere. Teamets arbeidsoppgaver innebærer blant annet rekruttering, videreutvikling av websiden, sosiale medier og representasjon, samt å bidra aktivt med innspill for å utvikle organisasjonen på fag, informasjon og kommunikasjon.

I 2022 har rådet hatt 4 møter og det er protokollført 34 saker. 3 av møtene var på Teams, mens det 4. var fysisk møte over 2 dager, delvis felles med styret i NSG.

Noen av de viktigste sakene har vært:
1) Norsk Sau og Geit på Instagram
2) Fotokonkurranser
3) Samarbeidarenaer med andre råd i NSG
4) Intropakke til nye, unge medlemmer i NSG
5) Profilering i NSGs medlemsbutikk
6) Studiemateriell

Team ung har laget strikkeoppskrift på en egen genser for NSG. Oppskriften til genseren ble presentert i medlemsbladet Sau og Geit vinteren 2022 og også vist fram under NSGS årsmøte i mars 2022.

7. Kommunikasjon

Kommunikasjonsavdelingen i NGS består av Yngve Ekern, som også er redaktør for medlemsbladet Sau og Geit. I tillegg kommer en stillingsandel hos Karianne Kjelstrup, som i hovedsak gjelder arbeid med nettsiden og sosiale medier, samt andre dataløsninger.

Sau og Geit

Medlemsbladet kom i 2022 med seks utgaver, der det redaksjonelle innholdet i likhet med tidligere år har ligget gjennomsnittlig rett i underkant av 70 sider, med noe variasjon i annonse- og stofftilgang. Normalt har drøyt 20 sider i hvert nummer vært annonser.

Til sammen ble det i 2022 produsert rundt 430 sider med organisasjonsnytt, fagartikler, reportasjestoff, analyser, samt innlegg fra medlemmer og tillitsvalgte. Opplaget har de siste årene blitt noe redusert, som følge av en moderat nedgang av antall medlemmer i NSG, og ligger nå i underkant av 9000 eksemplarer.

I tillegg til redaktørene har flere eksterne fagmiljøer og frilansere bidratt med stoff og faste spalter. Annonsesalget og design/ombrekking har som vanlig vært satt bort til eksterne bidragsytere, og bladet har vært trykket av 07 Media, i Norge og med miljømerket Svanen.

Sau og Geit er både et medlemsblad og et fagblad for saue- og geitebønder rundt i landet. For å speile organisasjonens virke har vi også i 2022 fokusert på mye av det som rører seg rundt i fylkes- og lokallag. For øvrig har vi løpende dekket de ulike fagområdene innen småfenæringa, som avl, fôring, dyrehelse, utmarks- og rovviltforvaltning, landbruksjuss, ullklipping og -håndtering, gjeterhundarbeid og -konkurranser, kjøttbruk, ullanvendelse – både produktutvikling og markedssituasjon, samt selvsagt et fokus på landbrukspolitikk.

I 2022 presenterte bladet også Team Ung sin egenproduserte strikkeoppskrift på en NSG-genser, som også ligger ute på nett. Av andre tilbud i nettbutikken har bladet i særlig grad bidratt til å markedsføre en ny og rosa NSG t-skjorte. Blant en rekke saker med fokus på organisasjonens utadrettede virke, kan også nevnes bred omtale av Markedsrådets prosjekt Kjøtt i skolen.

Kommunikasjonsstrategien vår

En ny kommunikasjonsstrategi vedtatt i 2021 ble retningsgivende for kommunikasjonsarbeidet også i 2022.

Denne strategiens mål er å nå flere grupper i samfunnet vårt, ikke bare oss i selve småfenæringa, men også forbrukere og ansvarlige både for markedssituasjon og rammevilkår.

Denne kommunikasjonsstrategien, som er førende prinsipper fram mot 2025, gjelder for alle ledd i organisasjonen.

6 NUMMER: Sau og Geit har tradisjonen tro kommet ut med 6 nummer også i 2022.

De overordnede mål for kommunikasjonsarbeidet vårt framover er:

1. NSG skal styrke omdømmet til småfenæringa
2. NSG skal være småfeholdernes viktigste interesse-organisasjon
3. NSG skal være den sentrale organisasjonen innen kunnskapsformidling om småfehold og gjeterhund

NSG skal prioritere følgende målgrupper:

a) Forbrukere
Forbrukere er en viktig målgruppe, og NSG vil prioritere de som allerede spiser småfeprodukter, med mål om at de skal opprettholde og helst øke forbruket.

b) Innkjøpsansvarlige
Personer som er ansvarlige for en bedrifts innkjøp er en svært viktig målgruppe. Hvis vi kan overbevise kjøkkensjefer og innkjøpssjefer i restauranter, storkjøkken og dagligvarekjeder om å kjøpe småfeprodukter, vil dette ha både en direkte og indirekte salgseffekt.

c) Beslutningstakere
Beslutningstakere i politikken og i landbruket er direkte ansvarlige for småfeprodusentenes rammebetingelser, og dermed en svært viktig målgruppe for NSG.

d) Småfenæringa
I medlemsorganisasjonen vår er dette en stor og sammensatt gruppe. For hvert kommunikasjonstiltak vi gjør bør vi snevre inn hvem som er primær målgruppe. For eksempel et eksisterende medlem, eller et mulig nytt medlem, en tillitsvalgt, et væreringsmedlem eller en bruksbesetning.

Budskap

Budskap er det vi kommuniserer til ulike målgrupper for å nå målene våre. Med utgangspunkt i de tre overordnede målene bør prioriteringene og budskapene være som dette:

Mål 1; NSG skal styrke omdømmet til småfenæringa
Prioriterte målgrupper:
- Forbrukere
- Innkjøpsansvarlige

Budskap:
- Norske småfeprodukter er velsmakende kvalitetsmat.
- Saue- og geiteholdet i Norge er basert på friske dyr som utnytter gras og urter fra norsk natur.
- Sau og geit bidrar til åpne landskap, biologisk mangfold og god ressursutnyttelse.
- Saue- og geitenæringa er bærekraftige næringer som bidrar i klimadugnaden.
- Vi er innovative og tar i bruk ny teknologi.

Mål 2; NSG skal være småfeholdernes viktigste interesse-organisasjon
Prioriterte målgrupper:
- Beslutningstakere
- Småfenæringa

Budskap:
Vi er stolte over den meningsfylte jobben vi gjør for samfunnet, men trenger vilkår og forutsetninger som vi kan leve av og med.

Mål 3; NSG skal være den sentrale organisasjonen innen kunnskapsformidling om småfehold og gjeterhund
Prioriterte målgrupper:
- Småfenæringa
- Forbrukere som spiser småfeprodukter
- Innkjøpsansvarlige innen servering og varehandel
- Beslutningstakere innen politikk og landbruk

Budskap:
- Norsk Sau og Geit er organisasjonen som øker kunnskapen om småfehold og gjeterhund.
- NSGs avlsarbeid på sau og geit er i verdenstoppen.
- Utmarka er halve næringa, og NSG kjemper for at det skal forbli slik.
- NSG hjelper deg til å gjøre gjeterhunden til et verdifullt verktøy

Språk, stil og tone

Vi skal være seriøse, positive og folkelige.

Mange av målgruppene er utenfor næringa. Det er derfor viktig å bruke et inkluderende og folkelig språk for at vi skal gjøre oss forstått, så vi skal i høyest mulig grad unngå «stammespråk». Tonen skal være positiv.

www.nsg.no

Nettsidene er NSGs ansikt utad, og er en felles informasjonskanal for både NSG sentralt, fylkes- og lokallag. De egne nettsidene til fylkes- og lokallag ligger også under domenet www.nsg.no. Nettsidene hadde i 2022 litt i overkant av 190 000 brukere, en markert oppgang fra 2021, da det ble registrert i underkant av 150 000 brukere. Brukerne oppsøkte, foruten nyheter på forsiden, stoff om gjeterhund, sau og saueraser, samt fylkeslagenes sider.

Nettstedet vårt ble kontinuerlig oppgradert for å fungere optimalt på alle flater – som mobil, nettbrett og PC. Nettsidene ble som tidligere designet og utviklet av CoreTrek.

Sosiale medier

Det digitale medielandskapet er i stadig endring, og NSGs tilpasning til de ulike plattformene og medlemmenes bruk av disse er en viktig del av kommunikasjonsarbeidet.

Instagram

NSG opprettet en profil på Instagram i 2019, etter initiativ fra ungdomsrådet Team Ung, som siden har administrert kontoen.

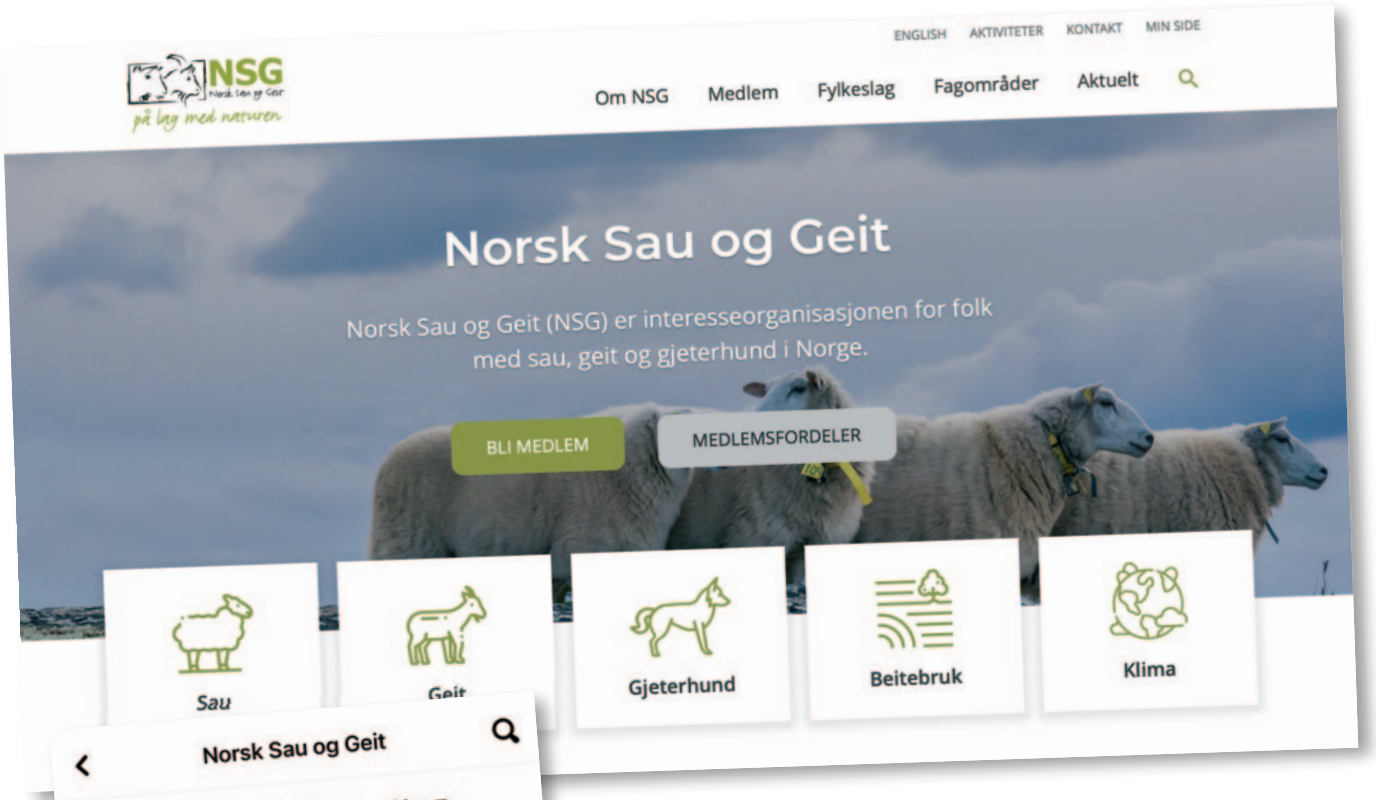

Gjennom 2022 var det flere aktiviteter jevnt utover året, med flere bildekonkurranser og serier med positive beretninger fra medlemmer med sau, geit og gjeterhund.

Ved årsskiftet hadde kontoen rundt 2300 følgere, en klar oppgang fra 1900 følgere året før.

Facebook

NSG har tre ulike Facebook-sider som brukes i jevn kommunikasjon med medlemmer, og ikke minst andre som er opptatt av landbruk og næringa vår.

- Norsk Sau og Geit
- NSG Gjeterhund
- Gjeterhund LIVE (direktesendinger fra konkurranser)

Norsk Sau og Geit er primærsiden vår på Facebook, og siden opplevde gjennom 2022 en utvikling i antall følgere fra 7700 til 8200. Verdt å merke seg er også at aldersgruppene som følger NSG på Facebook er betydelig lavere enn snittet av medlemmene.

Avsluttet samarbeid

Samarbeidet med kommunikasjonsfirmaet Rethink Food innledet i 2021, ble sommeren 2022 avsluttet, da styret fant at det ikke innfridde forventningene, samt at økonomien ikke lenger tillater slikt.

Intern kommunikasjon

En kontinuerlig kommunikasjon og god informasjonsflyt mellom de ulike leddene er selve limet i organisasjonen.

I Norsk Sau og Geit er vi opptatt av kommunikasjon skal følge tjenestevei, dvs. at informasjonsflyten går fra ledd til ledd oppover og nedover. Hovedleddene er NSG sentralt, fylkeslagene, lokallagene og enkeltmedlemmer.

Dette er også hovedveiene i tjenesteveien.

Selvfølgelig er det ikke slik at god informasjon ikke også flyter utenom tjenestevei, f.eks. for å sikre behandling som fordrer raske avgjørelser.

I dag er e-post den største kanalen for formidling og kommunikasjon. Informasjon fra NSG sentralt går i hovedsak pr. e-post til fylkeslagene, i tillegg til det som legges ut på nettsidene og i medlemsbladet. Det forutsettes at informasjon som sendes til fylkeslagene blir gjennomgått og distribuert videre til lokallagene.

8. Utmark og beitebruk

En stor del av bygde-Norge er helt avhengig av beiteressursene i utmarka. Den er en av forutsetningene for å drifte landbruket i store deler av Norge og er et av fundamentene for produkt- og verdiskapingen i småfenæringa.

Sikring av utmarksbeitet er grunnlaget for produksjon av ren norsk mat på fornybare og miljøvennlige ressurser. Beite på inn- og utmark er av vesentlig betydning for levende bygder, reiseliv og kulturlandskapet med biologisk mangfold.

Svak økonomi i næringa er utfordrende. Likeledes er svekket tilgang til beiteområdene gjennom nedbygging, rovvilt og leieavtaler hvor eier ønsker omdisponering et økende problem. Dette har ført til at flere slutter med sau, fagmiljø og beitelag svekkes.

NSG har én stilling som Beite- og utmarksrådgiver, med Per Fossheim ansatt i stillingen. Arbeidsoppgavene er mange og komplekse, og en prioritering er derfor nødvendig. Dette utføres i samråd med styret, generalsekretær og utmarksrådet. Det legges vekt på prinsipielle saker som berører mange.

Beite- og utmarksrådgiver er i tett kontakt med leder i Utmarksrådet, Ketil Trongmo, og saker drøftes og arbeides med i fellesskap.

Rammevilkårene for utmark og beitebruk prioriteres. I først rekke er dette: Arealbruk og politikk i beiteområdene, oppfølging av politiske signaler og prosesser, rovviltproblematikk, beite- og gjerderett, hundeangrep på sau, dyrevelferd, ulik bistand til beitelag, beitebruksplaner og områder som utsettes for press og nedbygging. Beite- og utmarksrådgiveren representerer NSG i ulike fagforum og prosjekter tilknyttet utmark, samt annet organisasjonsarbeid.

Utmarksbeite med sau og geit foregår over det meste av Norge. Beitingen er en bærekraftig høsting og skaper matproduksjon som bygger på lokale naturressurser. Dette fører til variasjon i beitebruken i de ulike landsdelene. Norsk beite er unikt ved at det er en fortsettelse av den urgamle måten for å høste naturen, basert på lokale rettigheter. Dette innebærer at beitedyrene beveger seg mye, og lokale beiteretter skaper spredning i arealbruken.

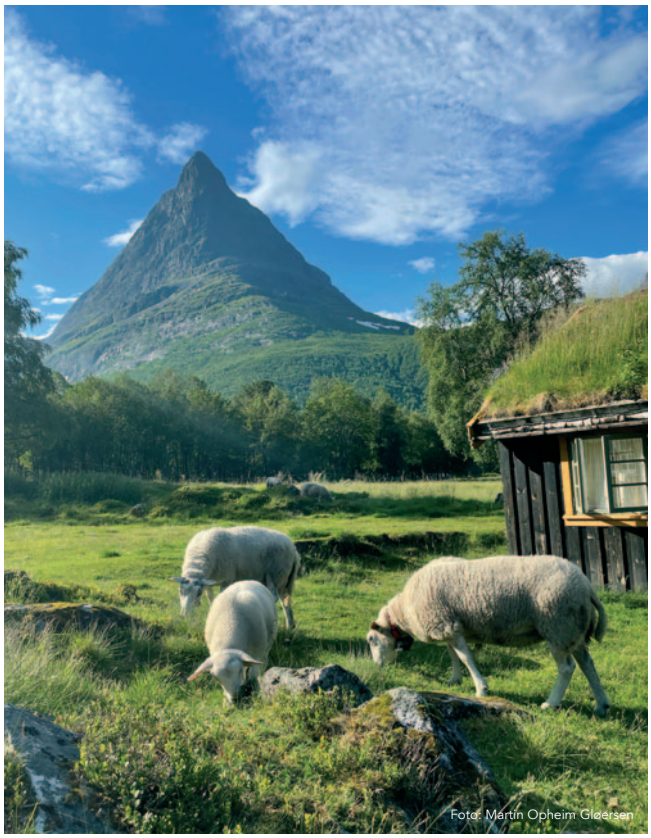

Foto: Martin Opheim Gløersen

Beitesesongen 2021

Beitebruket er variert og tilpasser seg de lokale forutsetningene. Det er vært å merke seg at frittgående sau på utmarksbeiter nesten er avsluttet i områder som er definert som forvaltningssone for ynglende ulv. Disse ligger i østre deler av Viken fylke og sør-østre del av Innlandet fylke.

Utmarksbeiting i de lavere kystnære områdene på Østlandet og Sørlandet er også svært lite nyttet. Beitedyrene som hører hjemme i disse områdene transporteres i stor grad til leiebeiter i fjellområder. Dette fører til en merkbar gjengroing i områdene uten beitedyr.

En svært lignende utvikling skjer i forvaltningssonen for bjørn i Trøndelag. Forvalting av ulv og bjørn etter soneprinsippet har nærmest utradert beiting og ødelagt beiteretten totalt i mange områder.

Foto: Martin Opheim Gløersen

Sommeren 2022 var beitekvaliteten helt gjennomsnittlig, og vinterfôret ble av god kvalitet de fleste steder. Beiteslippet foregikk også til normal tid. Antall sauer som ble slaktet gjennom året tyder på at det blir færre sauer på beite i Norge neste år.

Et økende antall aktører i beiteområdene skaper stadig større vanskeligheter med å gjennomføre beiting på den måten Staten har signalisert som ønskelig. Statens politikk legger til rette for press på utmarksbeitene gjennom både rovviltforvaltning og utbygginger.

Dette skjer gjennom kommuners prioriteringer som i betydelig grad overprøver verdiskapning gjennom utmarksbeiteretten, til fordel for grunneiers ønsker om utbygging og fritidsbruk på arealene. Økt friluftsliv og flere hytter fører med seg hundehold som kan bli et stort lokalt problem.

Rovvilt

54 prosent av det norske landarealet er rovviltprioritert. Rovviltforvaltningen er en kraftig utfordrer av beitebruk og setter føringer og begrensinger for bruken. Variasjonen er stor mellom ulike landsdeler. Fram til siste stortingsvalg har NSG opplevd en politikk med en rovviltforvalting som tilsidesetter Stortingets vedtak om den tosidige målsettingen som omhandler både beitedyr og rovvilt. Etter regjeringsskiftet har beitebruket blitt møtt med en større forståelse for gjennomføringen av stortingets mål enn det vi opplevde i de to Solbergregjeringene.

Tap av småfe på utmarksbeite er lavere enn i de foregående årene. Dette gjelder i de fleste fylkene i landet, men lokalt kan det være store tap. Antall dyr som blir erstattet gjennom erstatningsoppgjøret etter rovviltsaker er betydelig lavere enn det som antas å være drept. Vi er godt kjent med andre tapsfaktorer, men vårt inntrykk er at rovviltforvaltingen ser ut til å overestimere dette kraftig uten å ha dekning for påstandene.

Beitebrukere og næringen jobber aktivt med å redusere alle typer tap. NSG mener dyrehelsen er svært god, og at god dyrevelferd fører til friskere dyr på utmarksbeite. Dette burde redusert det såkalte normaltapet det trekkes for i rovvilterstatninger. Vi opplever i stedet at rovviltforvaltningen, uten begrunnelse, reduserer erstatningene på en måte som kan være i strid med forskriftene om full erstatning.

Statistikk fra Miljødirektoratets på nettstedet rovbase.no for 2022 er ennå ikke klar, men det er grunn til å tro at det samlede registrerte tapet er noe mindre enn tidligere år. Innenfor forvaltningsområdet for ulv, er utmarksbeitet avsluttet i områder der ulven opptrer regelmessig. I deler av bjørnesonen er også beitebruken nesten avsluttet. I beiteprioriterte områder nær bjørnesonene, er tapene stedvis store.

Statistikken over forekomst av rovvilt i rovbase.no på nett, viser resultatene av Statens Naturoppsyns arbeidsmetodikk. NSG opplever at det praktiseres

uforholdsmessig strengt og at forekomster av rovvilt som påvirker tap derfor ikke vises riktig.

Dokumentasjonen av tap av sau til rovvilt, ser ut til å påvirkes av godkjente forekomster av rovvilt. Vi mener dessverre ikke at forvaltingens rovviltestimering kan brukes som et fast holdepunkt for større eller mindre tap til rovvilt. NSG er kjent med at enkelte saueeiere med tap ikke søker erstatning for rovviltskader. Dette skyldes de strenge dokumentasjonskravene, samt at det oppleves som et nederlag om søknader avslås. NSG mener fortsatt at praktiseringen av erstatning er for rigid hos forvaltingen, noe som belaster beitebrukere unødig.

Jerv

Jerven er fortsatt den desidert største skadevolderen, med hele 42 prosent av de godkjente tapene. Offentlige bestandstall viser en nedgang, men fortsatt er bestanden over Stortingets bestandsmål. Enkelte områder har svært store tap til jerv.

Tap av sau til jerv har økt i enkelte områder og ser ut til å følge antall registrerte jerv i Miljødirektoratets rovbase.no. Der uttaket av jerv er lite, kan de lokale tapene være svært store.

Å forvalte jerv med lisensfelling har vist seg å være krevende. I Østerdalen er lisensfellingen blitt svært effektiv, mens i en del høyfjellsområder og nordover er klima og mørketid en utfordring for effektiviteten.

Skadefelling av jerv i beitesesongen er krevende, og må igjennom en utvikling for å bli mer effektiv.

Gaupe

Gaupebestanden er omtrent på bestandsmålet. Nasjonalt utgjør gaupe 24 prosent av de totale tapene. I mange områder er gaupe den største skadevolderen. I deler av landet med god registering, er bestanden godt dokumentert og bestandsregulering iverksatt. I andre deler er dokumentasjonen svært mangelfull, og det er grunn til å tro at bestanden er større enn statistikken viser.

Skadefelling av gaupe viser seg å være svært vanskelig. Lisensjakt er det mest virksomme tiltaket for å holde bestanden under kontroll. NSG oppfordrer derfor medlemmer og andre til å innrapporter observasjoner slik at dette kommer i statistikken og underbygger behov for regulering i de områdene jakt ikke er iverksatt.

Bjørn

Bjørn står bak 9 prosent av tap av beitedyr. I beiteprioriterte områder utgjør de en stor utfordring for forvaltningen. Bjørnene i deler av Troms og sørover er en del av den svenske bjørnebestanden. Bjørnene i Finnmark er en del av fellesbestanden med Russland og Finland.

Sverige reduserer bestanden aktivt for å holde skader på rein under kontroll. Om de samme bjørnene kommer over på norsk side, er de nærmest fredet. Norsk forvaltning driver et politisk spill med beitebruket ved at de avslår søknader om å felle skadebjørner i beiteprioriterte områder. Statens forsøk på å etablere flere bjørner i beiteprioriterte områder, ødelegger forutsigbarhet for beitebrukere også i de beiteprioriterte sonene. Belastningen har i 2022 vært særlig stor i deler av Nord-Trøndelag.

Ulv

Ulv står nå for mindre tap enn i katastrofeårene 2017 og 2018. I 2022 utgjorde de nasjonalt 5 prosent av de totale tapene, men ulv forekommer kun i en liten del av landet. Innenfor forvaltningssonen for ynglende ulv er utmarksbeiting for det meste tapt på grunn av rovviltforvaltningen.

Ulvebestanden bør være regulert til nivået bestemt av Stortinget. Når ulver gjør skade utenfor ulvesonen, blir de fleste felt relativt raskt. Effektiv skadefelling utført av godt trent og organisert skadefellingslag, framstår som det enkelttiltaket som reduserer tapene mest.

Kongeørn

Kongeørn fortsetter å øke sin tetthet i utbredelsesområdet, men er i praksis totalfredet. Nasjonale tall viser at kongeørn står for en økende andel av totaltapene og er nå passert 10 prosent. Dette viser de økende utfordringene for beitenæringen. Tap til kongeørn er svært vanskelig å dokumentere, siden ørnen parterer og frakter byttene langt vekk.

Forskingsprosjektet på Fosen ser ut til å ha sikret ny dokumentasjon for kongeørn som tapsårsak for sau. Foreløpig er det ikke et klart mønster, men de samme individer ser ut til å ha et ujevnt drapsmønster på sau, som varierer med tilgangen på andre.

Vindkraftanlegg ser ut til å drepe mange ørner. Foreløpig er det ikke offentlig forsking på hvordan vindturbiner dreper ørner og andre fugler. Et foreløpig inntrykk er at tapene av sau går ned helt inntil turbinene, men er økende i området rundt.

NSG arbeider bredt med dette, og øver påtrykk mot forvaltningen slik at erfaringene skal kunne nyttes i resten av landet.

Utmarksrådet

Utmarksrådets virksomhet er hjemlet i NSGs Strategiplan for 2020-2025, samt i instruks for rådgivende organ fastsatt av styret i NSG: «Utmarksrådet skal komme med innspill på tema som går på beitebruk og utfordringer knyttet til utmarksforvaltning.»

I 2022 ble det avholdt 4 møter i Utmarksrådet, med 29 saker på sakslista.

Leder og øvrige medlemmer i Utmarksrådet har vært involvert i flere utmarksrelaterte saker gjennom hele året. Utmarksrådes medlemmer og varamedlemmer involveres ofte i saker hvor deres lokalkunnskap er nyttig. I tillegg har leder og sekretær representert organisasjonen og fagfeltet i ulike fora gjennom året.

Rovviltpolitisk samarbeid

NSG har et tett samarbeid med Norges Bondelag og Norsk Bonde- og Småbrukarlag om rovviltarbeid og annet utmarksrelatert arbeid. Der det er hensiktsmessig, samarbeider organisasjonene også om høringsuttalelser. Dette er noe vi vil fortsette med videre.

Naturbruksalliansen

Naturbruksalliansen er et samarbeid opprettet for å samle ulike nærings-, friluftslivs- og distriktsinteresser til felles/koordinert arbeid knyttet til gjennomføring av ulveforvaltingen.

Den forsøker å redusere belastingen, gjennom aktivt å påpeke Stortingets vedtak og intensjoner i ulveforvaltingen. Samarbeidet i Naturbruksalliansen består av følgende organisasjoner: Norges Bondelag, Norsk Bonde- og Småbrukarlag, Norsk Sau og Geit, NORSKOG, Norges Skogeierforbund, Mjøsen-Glommen Skog, Folkeaksjonen Ny Rovviltpolitikk, Norsk Almenningsforbund, samt NJFF i Oppland og Akershus.

Konsultasjonsmøter KLD og LMD

NSG deltar i konsultasjonsmøter med Klima- og Miljødepartementet (KLD) og Landbruks- og matdepartementet (LMD) sammen med Norges Bondelag, Norsk Bonde- og Småbrukarlag, Norske Reindriftsamers Landsforbund og Norges Jeger- og Fiskerforbund. KLD er møteleder, og LMD opptrer som møtedeltaker.

NSG ønsker at LMD skal bli tydeligere i sin rolle som fagdepartement for beitedyrene. Det er avholdt et fysisk møte i 2022 – uten at våre forventninger har blitt innfridd.

Kontaktutvalget for rovvilt

NSG er fast deltaker i Kontaktutvalget for rovviltforvaltning (KU). KU er en arena for informasjons- og kunnskapsutveksling, med politisk deltagelse fra Klima- og miljødepartementet og Landbruks- og matdepartementet. Utvalget ble opprettet for å bedre kommunikasjonen mellom beitenæringene og naturvernorganisasjoner, som en del av oppfølgingen av Stortingets rovviltmelding i 2004. Dessverre avholdes det kun ett årlig møte.

NSG ser fortsatt på KU som en viktig møtearena. Her kan parter med motstridende interesser diskutere krevende tema, også utenfor de formelle rammene.

Høringssaker

Hundeloven førte til arbeid mot både Landbruks- og Matdepartementet og Stortingets Næringskomite. Loven ble vedtatt i juni og gjort gyldig fra årsskiftet. NSG var pådriver til samarbeid om en felles høringsuttalelse, gjennom et samarbeid mellom Norske Reindriftsamers Landsforbund, TYR, Geno, Norsk Bonde- og Småbrukarlag og Norges Bondelag.

FKT-forskriften er under revisjon og NSG har sammen med Norges Bondelag og Norsk Bonde- og Småbrukarlag levert det første høringssvaret til Miljødirektoratet.

Hundeskader på småfe

NSG har grunn til å tro at hund dreper og skader i underkant av 1000 småfe per år i Norge. Vår kartlegging av hunder som skader småfe er den eneste kjente undersøkelsen om dette temaet. Den er svært nyttig i både lovarbeidet og i arbeid for å opplyse politiet om forholdet. Dessverre bagatelliserer en stor del av Politiet både gjeldende og ny lov, ved at de forsøker å gjøre straffbare forhold til privatrettslige forhold.

NSG mener arbeidet for å redusere antall hundeskader er svært viktig. Undersøkelsens resultater brukes som grunnlag i NSGs arbeid for å prioritere satsingsområder.

Vi takker alle som fram til nå har levert inn opplysninger til oss gjennom kartleggingen. Kartleggingen forsetter også i 2023.

Organisert beitebruk

NSG vil i 2023 gjennom jordbruksavtalen motta øremerkede midler til å arbeide mer med Organisert beitebruk (OB). Organisert beitebruk drives i dag med hovedfokus på beiting og samling. Siden oppstarten for 50 år siden, er utfordringen økt med å beholde beiting i forhold til tidsmessig arealendringer. NSG ser derfor fram til å jobbe videre med rammene for beitelag i tillegg til å kunne bistå beitelagene med oppdatert informasjon.

NIBIOs nettsider inneholder komplett beitestatistikk som allerede har vist seg nyttig i arbeid med rammevilkårene.

Her er nettadressen https://beitestatistikk.nibio.no/nb

Beitestatistikken viser dyretall og tap på utmarksbeite for sau organisert i beitelag under tilskuddsordninga Organisert beitebruk. Dette omfatter om lag 75 % av sauene sluppet i norsk utmark. Tall vises for hvert år siden 1981, på tre geografiske nivå. Fra 2002 er det laget kart over områder som beitelag bruker. Kart for forrige beitesesong ligger på NIBIO sin karttjeneste Kilden.

OB tall for 2022 ventes ikke før senere på våren. Tall fra 2021 viste for hele landet et noe høyere tap enn den positive nedadgående trenden de siste tiårene. Dette var dessverre forventet sett i forhold til tapene til rovviltskader også dette året. Dette indikerer at rovviltet fortsatt står for en betydelig større del av utmarkstapet enn det som er registrert som tap i rovviltstatistikken.

Juridiske tjenester

Mange av sakene våre medlemmer strever med krever juridisk bistand, og vi opplever at mange tar kontakt med våre samarbeidsadvokater for spørsmål og eventuell rettshjelp. Spesielt gjelder dette saker knyttet til beite- og utmarksrettigheter. Tilbakemeldingen fra advokatene har også vært bra.

NSG har nå avtaler om juridiske tjenester for medlemmene med 3 firmaer. De to advokatfirmaene

Kindem & Co og Blikra, Slotterøy & Fonn AS er tilgjengelig for henvendelser fra hele landet, mens advokatfirmaet Haakstad & Co har Agderfylkene og Telemark som dekningsområde. Utover tjenester for enkeltmedlemmer, belyser også disse samarbeidspartene aktuelle problemstillinger gjennom artikler i medlemsbladet. Samarbeidsadvokatene er også tilgjengelig for møter og kurs dersom dette skulle være ønskelig. Første halvtime med advokathjelp er gratis og mange opplever at sakene løser seg allerede her.

NSG sentralt har avtale med advokatfirmaet Lund & Co DA. Blant annet er det som en del av denne avtalen at advokatene i Lund & Co DA skriver om aktuelle tema under spalten «Jushjørnet» i medlemsbladet Sau og Geit.

Skrantesjuke – CWD

CWD (Chronic Wasting Disease) er en prionsjukdom på hjortevilt som er godt etablert i USA. Sjukdommen kan sammenlignes med skrapesjuke på sau, kugalskap på storfe og Creutzfeldt Jacobs sjukdom på folk. CWD smitter ved spytt, urin og avføring.

Fram til 2016 hadde CWD på hjortedyr ikke vært påvist i Europa. I mars 2018 ble det påvist sykdom med liknende symptomer på et reinsdyr i Nordfjella og i 2020 og 2022 på reinsdyr sør på Hardangervidda.

Salt er tillatt, men med sterke begrensninger i hvordan dette kan plasseres i terrenget. Mattilsynet har innført en egen forskrift med virkeområde Nordfjella og Hardangervidda. Dette innebærer bl.a. kartfesting av saltplasser, kontroll av Mattilsynet og et krav til saltsteinholder hvor denne skal ha oppsamler som samler overskuddsalt og rester av saltsteiner.

Beiteorganisasjonene har etablert et kontaktnett med beitelag og Mattilsynet.

Sikkerhet og kommunikasjon – Sikringsradioen A/S

Sikringsradioen AS, med varemerkenavnet SRadioen, er et moderne kommunikasjons- og beredskapsverktøy som er veldig aktuelt for småfeholdere, beitebrukere og folk i skogbruket. SRadioen er også et viktig verktøy i fiskeoppdrettsnæringen.

NSG har siden 1988 vært med som eierorganisasjon i Landbrukets Sikringsradio sammen med Norges Skogeierforbund, Norges Bondelag og Norsk Landbrukssamvirke.

Sikringsradioens styre har i 2022 hatt 5 møter. NSGs aksjepost i Sikringsradioen A/S er på 20 %. Sikringsradioen har egen hjemmeside: www.sikringsradioen.no.

NSG prioriterer arbeidet med sikringsradioen og ser dette som et ledd i det viktige HMS-arbeidet i næringen. Beitenæringen er et stadig viktigere satsningsområde for Sikringsradioen framover, og det har vært godt samarbeid med beite-/sankelag omkring i landet i 2022.

Ikke minst i forbindelse med ekstremvær og skogbranner de senere årene, har det vist seg at slike private nett kan være et svært nyttig hjelpemiddel når telefonsystemene er ute av drift. Sikringsradioen blir også sett på som et nyttig supplement av de ulike nødetatene i landet. Også i 2022 har vi sett tilfeller med skader etter ekstremvær, der sikringsradio har vært eneste fungerende samband.

9. Avl og semin på sau

Avlsrådet for sau

Det ble totalt avholdt fem møter i 2022, tre på Teams (videokonferanse) og to fysiske møter. Det er protokollført 61 saker. Noen av de viktigste sakene er

1) Økonomien i avlsarbeidet på sau (sak 2, 11, 35.2, 40 og 53/2022)
2) Genomisk seleksjon på spælsau (sak 4, 22 og 51/2022)
3) NKS-seminværer inn som 1,5 år gamle (sak 16/2022)

Avlspremiene

Avlspremiene tildeles den beste avkomsgranskede væren innen rasen som er minst 4,5 år ved tildelingen.

Avlsstatuetten for **beste NKS-vær** 2022 tildeles **Odd Terje Rosseland**, Kvinesdal, medlem av 120 Vest-Agder verering, for væren **201837643 Moisbeinet**.

Avlsstatuetten for **beste spælvær** 2022 tildeles **Amund Nagelhus**, Overhalla, medlem av 226 Namdal verring, for væren **201870480 Sisur Skistad**.

Avlsprisen for **beste sjeviotvær** 2022 tildeles **Henrik Steinsund**, Hundvin, medlem av 141 Bergensområdet sjeviot, for væren **201751234 Pereus**.

Avlsprisen for **beste pelssauvær** 2022 tildeles **Martin Arntsen**, Lurøy, for væren **201675509 Sol-Best**.

Kåringssjå på Stend vgs i Bergen høsten 2022.
Foto: Andreas Vorland

Kåring

I 2022 stilte 1359 utstillere 9714 værlam til kåring. Av disse ble 79 % kåra på ordinært vis, 4 % ble kåra på dispensasjon og 17 % ble vraka. Tilsvarende tall i 2021 var 9842; 80 % kåra ordinært, 3 % kåra på dispensasjon og 17 % vraka.

Bedømte værlam ved kåring 2022, fordelt på rase

Rase	Utstillere	Dømte lam	Kåra ordinært	Kåra på disp.	Vraka
NKS	963	6008	83 %	0 %	17 %
Kvit spæl	215	1056	75 %	3 %	23 %
Farga spæl	202	681	72 %	15 %	13 %
Gmlnorsk spæl	95	393	67 %	4 %	29 %
Pelssau	41	278	73 %	8 %	19 %
Blæset	81	271	89 %	4 %	7 %
Svartfjes	52	199	85 %	7 %	8 %
Grå trønder	25	127	65 %	10 %	25 %
Sjeviot	36	118	76 %	5 %	19 %
Rygja	27	116	80 %	10 %	9 %
Suffolk	36	115	75 %	12 %	13 %
Texel	21	93	35 %	54 %	11 %
Gmlnorsk sau	17	79	78 %	3 %	19 %
Fuglestadbroget	29	71	86 %	8 %	6 %
Steigar	11	63	71 %	17 %	11 %
Dala	10	28	50 %	46 %	4 %
Nor-X	5	11	64 %	18 %	18 %
Charollais	4	5	0 %	60 %	40 %
Shropshire	1	2	0 %	100 %	0 %
Landet	**1359**	**9714**	**79 %**	**4 %**	**17 %**

Gentesting

Gentestingen har 3 formål:

- Avsløre dyr med uønskede mutasjoner
- Avsløre dyr med feil far i Sauekontrollen
- Genomisk seleksjon

Arbeidet med gentestingen i felt har blitt en stor driftsoppgave. Tabellen viser antall genprøver tatt det enkelte år fra 2019 til 2022. NKS er rasen som har tatt desidert mest prøver de 3 første årene, da vi har hatt et stort

prosjekt for å bygge opp en referansepopulasjon. I 2022 økte antallet ytterligere da vi startet med registreringsbesetningene på NKS.

Rase	2019	2020	2021	2022
NKS	7352	7950	9383	13986
Kvit spæl	333	334	361	378
Farga spæl	63	40	49	41
Andre raser	641	488	476	254
Sum	**8389**	**8812**	**10269**	**14659**

I 2022 ble det gentestet 4304 værlam i regi av NKS-ringene for å finne de beste kandidatene å sette inn som prøvevær. Med drøyt 1500 innsatte prøveværer er antall prøvetatte værlam per innsatt prøvevær 2,8. Middeltallet skjuler stor variasjon mellom ringene.

Kvit og farga spæl har så langt bare gentestet værer som var aktuelle for innsett som prøvevær i ring. Fra og med 2023 skal vi i gang med registreringsbesetninger og genomisk seleksjon også på spæl, så da vil antall genprøver øke betraktelig.

Indeksberegning

Beregning av avlsverdier/indekser er den viktigste oppgaven for avlsavdelingen i NSG. I 2022 fortsatte vi å beregne genomiske indekser for NKS. Det ble tatt to ekstra indekskjøringer på slutten av året fordi det kom nye gentestresultater. Totalt ble det beregnet indekser for alle dyr av indeksrase i Sauekontrollen 25 ganger. Delindeks for spenestørrelse ble for første gang vektlagt i O-indeks og fett ble en optimumsegenskap i 2022.

Væreringene

Avlsarbeidet i felt som gir oss avlsframgang, utføres av væreringsmedlemmene. Tabellen viser hvor mange medlemmer vi hadde for hver av de 4 rasene ved utgangen av 2022, og hvor mange ringavdelinger (smittemessige enheter) de er fordelt på. Søyetallet er antall lamminger våren 2022, og prøveværene er de som er satt inn til avkomsgransking høsten 2022.

Rase	Avd.	Medl.	Søyer	Prøve
NKS	148	676	64 000	1507
Spæl	31	138	10 600	267
Sjeviot	4	31	1 080	39
Pelssau	12	22	1 870	59

Antall prøveværer er det viktigste tallet for å følge med på hvordan oppslutningen om væreringene utvikler seg. Tabellen viser antall innsatte prøveværer til avkomsgransking om høsten.

Rase	2019	2020	2021	2022
NKS	1675	1639	1621	1507
Spæl	276	281	271	267
Sjeviot	48	47	41	39
Pelssau	56	54	59	59

På NKS er reduksjonen i antall prøveværer vesentlig de siste årene. Spælen har et stabilt antall prøveværer. Sjeviot har en reduksjon på grunn av frafall av ringmedlemmer, mens pelssauen holder seg stabilt.

Det vil alltid være flere innsatte prøveværer om høsten enn de som kommer ut med tilstrekkelig antall slaktede avkom og får offisiell O-indeks. I 2021 satte NKS-ringene inn 1621 prøveværer, og 1502 (93 %) fikk offisiell indeks. Spælringene satte inn 271 prøveværer, og 250 (92 %) fikk offisiell indeks.

Vi ser at NKS-ringene setter inn 7 % færre prøveværer i 2022 enn i 2021. Søyetallet hos medlemmene er redusert med 5 %. Vi håper at dette betyr at en noe større andel får offisiell indeks enn sist år, og forventer opp mot 1450 nye avkomsgranskede værer med offisiell indeks høsten 2023.

Registreringsbesetninger

En registreringsbesetning er en besetning som har tatt på seg et utvidet ansvar for å registrere alt som Avlsrådet ønsker skal registreres, slik at vi kan få flest mulig interessante egenskaper med i avlsarbeidet. Registeringsbesetningen får gratis gentester på en del av flokken som takk for den ekstra innsatsen. Registreringsbesetningen skal være medlem av en værering.

Vinteren 2021/22 startet vi opp med registreringsbesetninger på NKS. Det meldte seg langt flere interesserte og kvalifiserte enn vi regnet med, og vi endte opp med å inngå avtale med 181 besetninger. I løpet av året har 3 besetninger trukket seg da de innså at de ikke klarte å følge opp registreringene. I starten av 2023 vil vi kontrollere om de gjenværende 178 har oppfylt sine registreringsforpliktelser før vi tilbyr avtale for 2023.

Vinteren 2022/23 startet vi opp med registreringsbesetninger på spæl, og har inngått avtale med 44 besetninger. Disse besetningene gentester søyer som er i produksjon for å bygge opp referansepopulasjonen. Målet er å beregne genomiske indekser på spæl for første gang like før påske 2023.

Avkomsgransking

I desember 2022 beregnet vi offisielle indekser på 1840 prøveværer. Fordeling på raser og sammenligning med 2020 og 2021 framgår av tabellen nedenfor.

Rase	2020	2021	2022
NKS	1517	1555	1502
Spæl	256	263	250
Sjeviot	39	38	35
Pelssau	53	50	53
Sum	**1865**	**1906**	**1840**

Væreringene får utbetalt granskingstilskudd for værer som oppfyller kravene som er satt av Avlsrådet for sau. Tilskuddet er gjort avhengig av at ringen/avdelingen har registrert fødselsvekt som er en obligatorisk registrering.

Kravet er minst 90 % oppslutning i 2022 for å få fullt tilskudd.

Vi har satt av 4,0 millioner til utbetaling av granskingstilskudd/registreringstilskudd for avkomsgranskingen i 2022. Totalbeløpet er det samme som tidligere år. Når antall avkomsgranskede værer går ned, øker tilskuddet per vær.

Avlsmessig framgang

Når vi regner avlsverdier (indekser) på dyra, får vi også beregnet den avlsmessige framgangen fra årgang til årgang. Den genetiske utviklingen over tid ligger åpent for alle på www.saueavl.nsg.no > Avlsframgang. Du finner både indekstall og reelle verdier (kg slaktevekt, antall fødte lam osv.).

Disse resultatene bruker vi til å vurdere om avlsarbeidet har den effekten det bør ha, og om endringene i vektlegging mellom egenskapene får den forventede effekten. Avlsrådet bestemmer hvert år vektleggingen mellom egenskapene i det samlede avlsmålet. Vektleggingen finner du på www.nsg.no > Sau > Saueavl.

Spredning av avlsframgangen

Det er væreringene som har ansvaret for å skape avlsmessig framgang. Framgangen må så spres fra væreringene til bruksbesetningene gjennom salg av kåra lam, avkomsgranska værer og semin. Figurene viser hvilken framgang vi har hatt hos væreringsmedlemmene (alle fødte lam) og i bruksbesetningene i perioden 2012-2022. Framgangen er god både på NKS og kvit spæl.

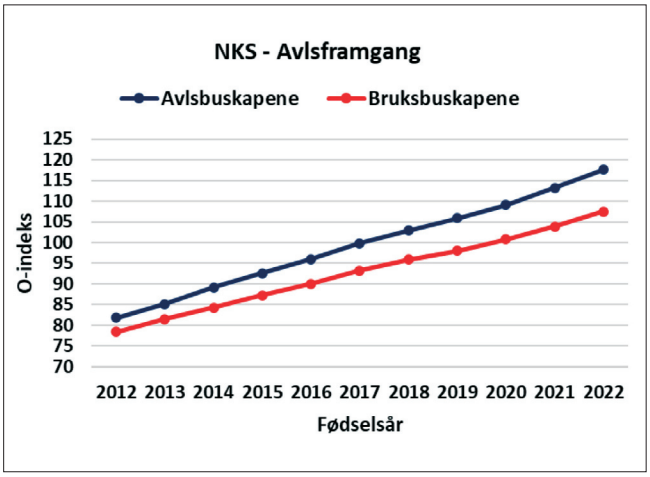

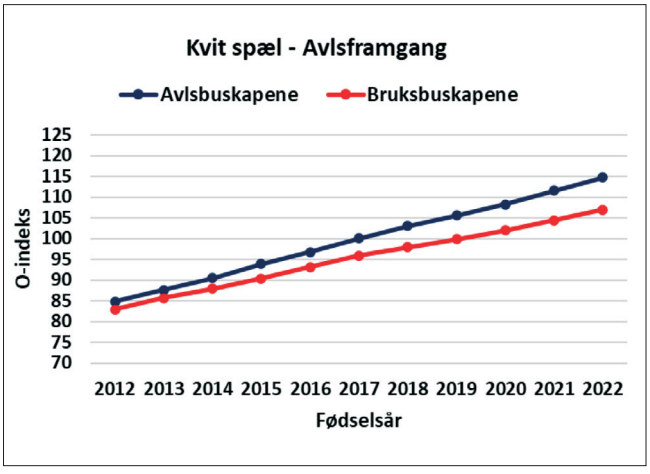

Bruksbesetningene følger framgangen i ringbesetningene. I 2022-årgangen er forskjellen 10 O-indekspoeng på NKS og 8 poeng på spæl, altså ca. 3 år med avlsmessig framgang. Dette viser at vi lykkes godt med å spre avlsframgangen til bruksbesetningene.

Statistikken omfatter besetningene som er med i Sauekontrollen. Halvparten av sauene i landet er ikke med der. Avlskvaliteten er antakelig dårligere her enn i Sauekontrollen. Det er viktig å selge kåra lam til denne besetningsgruppen slik at disse saueholderne også hekter seg på avlsframgangen i ringbesetningene.

Bærekraftig avlsarbeid

Et intensivt avlsarbeid i en lukket populasjon vil alltid gi en viss innavlsøkning i populasjonen. Et av elementene i et bærekraftig avlsarbeid er å lage god avlsframgang uten at innavlsgraden øker for mye. Innavlsøkningen bør ikke være mer enn 0,5-1,0 % per generasjon.

Figuren viser innavlsøkningen beregnet per generasjon fra årgang til årgang for NKS og spælsau. Vi ser at vi klarer å holde innavlsøkningene innenfor det forsvarlige.

Det er vanskeligere å styre innavlen på spæl enn på NKS, da spælsauen er en mindre populasjon. Antall nye værer i semin er en nøkkelfaktor. På spæl har vi 8-10 nye hvert år, mens vi ligger over 20 på NKS. Med 3 års generasjonsintervall er har vi ca 25 spælværer og ca 60 NKS-værer i generasjonen. Overgang til genomisk seleksjon, der vi etter hvert vil ta inn yngre seminværer som gir et generasjonsintervall på 2 år, vil øke utfordringene med å styre innavlen.

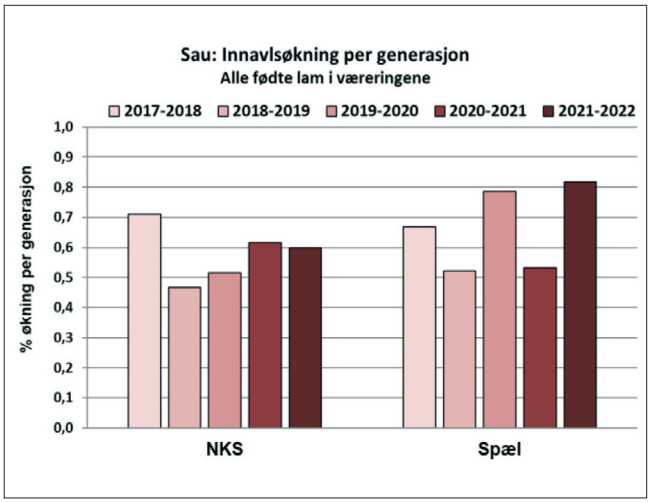

Seminvirksomheten

Seminkurs

I 2021 brukte vi NSG sine lokallag som lokal arrangør av i alt 20 seminkurs med 177 deltakere. I 2022 gikk vi tilbake til å holde de fleste seminkursene på Norturas slakterier, samt at vi hadde noen lokale kurs.

Vi holdt 11 seminkurs i 2022 med 90 deltagere som tok kurset for første gang, og med 8 som frisket opp kunnskapene.

Seminværene

Vi tok inn 83 nye norske seminværer av 18 forskjellige raser til Staur i 2022. Bedømmelseskomiteen vraket 8 av 34 NKS-værer og 2 av 13 kvite spælværer før oppstart av sædproduksjonen, de fleste på grunn av ullkvaliteten. To av de 73 værene som fikk prøve seg som sædprodusent, ga ikke sæd.

En seminvær av en av indeksrasene har vanligvis offisiell indeks og er minst 2,5 år gammel når den kommer til Staur. I 2022 var 40 % av NKS-værene risbiter, altså 1,5 år gamle. Denne endringer skyldes at vi nå er i gang med genomisk seleksjon på NKS. Gentesten øker sikkerheten på indeksen, og dermed blir det forsvarlig å inn værene når de er ett år yngre. Generasjonsintervallet seminfar-sønn/datter blir kortere enn før, og dermed øker avlsframgangen per år.

Tilslaget

I 2021 gikk det svært dårlig med tilslaget i semin. Vi redegjorde grundig for dette i fjorårets årsmelding, og vi har informert om hvilke tiltak vi satte inn for å forsøke å forbedre resultatet i 2022. Den største endringen var at vi skiftet fortynningsvæske og gikk over til BioXcell fra det franske firmaet IMV.

Sædsalget starter 15. oktober, og de første sæddosene blir lagt inn en ukes tid etterpå. Vi får de første tilbakemeldingene om årets resultat midt i november. Noen kontaktet oss og var fornøyde, men vi fikk også meldinger om dårlig resultat. Vi har erfaring for at de første ukene i seminsesongen alltid gir dårligere tilslag enn seinere utover. Det er først når vi kommer utpå nyåret at vi ser tydelig hvordan det kommer til å gå, så det gjelder å smøre seg med tålmodighet.

Vår konklusjon er: Vi er tilbake igjen med et normalresultat, rundt 67,5 %. For en lettelse!!! Det er også bra at kvit og farga spæl ligger nært NKS i tilslag i år, etter å ha ligget betydelig under i de siste årene.

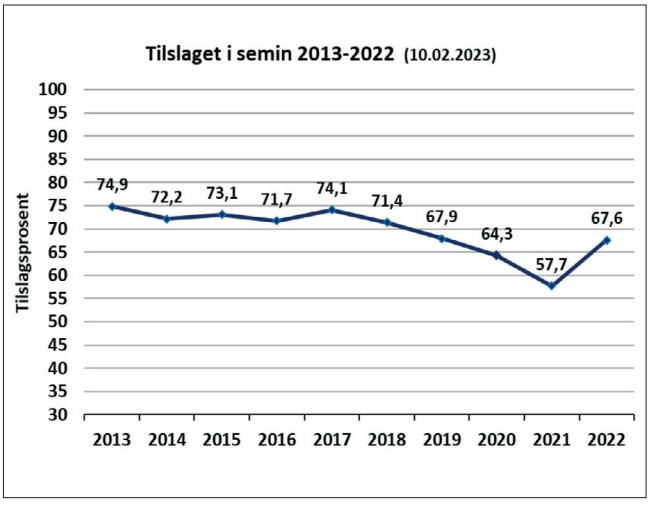

Sædsalget

Med det dårlige tilslaget i 2021 fryktet vi at vi ville få et ekstra stort frafall av seminkunder. Som en liten økonomisk kompensasjon for det dårlige resultatet i 2021 og for å stimulere til å holde salget oppe, vedtok styret i NSG at vi ikke skulle fakturere for dunkleie i 2022. Det betydde en rabatt på 500 kr per utsendte sæddunk.
Vi solgte 28 542 sæddoser i 2022. Det var 1223 produsenter som kjøpte sæd, og sæden ble sendt ut i 1058 sæddunker. Tilsvarende tall var i 2021: 29 273 doser, 1287 produsenter og 1057 sæddunker. Sædsalget falt med 2,5 % og antall kjøpere falt med 5 %, mens antall utsendte dunker var det samme som året før. Tusen takk til dere som ga oss en ny sjanse.

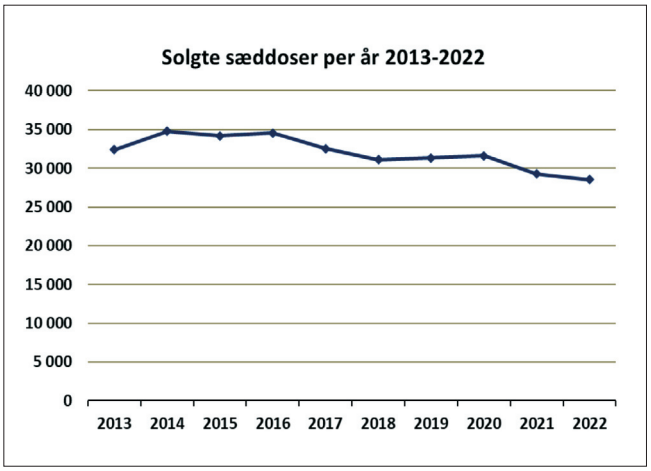

Vi solgte sæd fra 178 værer av 23 ulike raser. NKS sto for 66,4 % av salget, kvit spælsau for 9,3 % og farga spælsau for 4,7 %. Tabellen gir flere detaljer om salget per rase.

Rase	Doser	Prosent
NKS	18946	66,4 %
Kvit spælsau	2656	9,3 %
Farga spælsau	1330	4,7 %
Pelssau	1003	3,5 %
Blæset sau	762	2,7 %
Svartfjes	560	2,0 %
Gammalnorsk spæl	432	1,5 %
Suffolk	416	1,5 %
Sjeviot	336	1,2 %
Texel	342	1,2 %
Fuglestadbroget	362	1,3 %
Gammalnorsk sau	278	1,0 %
Rygja	222	0,8 %
Valais Blacknose	195	0,7 %
Grå trøndersau	164	0,6 %
Dalasau	145	0,5 %
Steigar	56	0,2 %
6 andre raser	337	1,1 %
Sum	**25 428**	**100 %**

Kostnader med avl og semin 2022

Avl og semin på sau er finansiert med tilskudd fra Landbruks- og Matdepartementet, Omsetningsrådet, prosjektmidler og egenandeler fra saueholderne. Egenandelene kommer i hovedsak fra seminsalget. Totale kostnader var 23 771 666 kr i 2022. Tabellen viser hvordan driftskostnadene fordeler seg på de ulike avlstiltakene.

Avlstiltak	Driftskostnad
Faglige råd og utvalg	628 461
Drift av avlstiltakene	6 085 093
Utviklingstiltak	1 468 436
Væreringene	9 118 169
Småraselaga	179 600
Semin	6 291 907
Sum	**23 771 666**

10. Avl og semin på geit

Fagrådet for geit

Fagrådet for geit har hatt ett fysisk møte i 2022. Referatet er lagt ut på NSG sine nettsider. Det ble behandlet 15 protokollførte saker, og de viktigste sakene var:

- Budsjett for 2022 og foreløpig budsjett for 2023 (sak 5/2022)
- Bruksbesetninger som er fratatt indekser (sak 6/2022)
- Genetiske parametere – beregnet høsten 2022 (sak 7/2022)
- Sikkerhet på genomiske avlsverdier (sak 8/2022)
- Gentesting (sak 9/2022)
- Kåring av bukker (sak 10/2022)
- Semin (sak 13/2022)

Avlsstatuetten 2022

Avlsstatuetten for beste bukk 2022 tildeles Hilde og Widar Marvik fra Troms for bukken 2019323 Marviks Johannes.

Gentesting

I 2022 har vi til sammen tatt 2057 vevsprøver, 513 fra bukker og 1544 fra geiter. Prøvene ble sendt til AgResearch i 14 omganger.

Genomisk seleksjon

Prosjektet «Etablering av genomisk seleksjon hos mjølkegeit» ble avsluttet 31. oktober 2022. Referansepopulasjon var da på 9350 genotyper fra bukker og geiter. Geitene som inngår i referansepopulasjonen har egen gentest og egne kontroller/analyser i Geitekontrollen, mens bukkene har egen gentest og informasjon om døtre i produksjon i Geitekontrollen.

Referansepopulasjonen er viktig for å få størst mulig sikkerhet på de genomiske avlsverdiene.

Kaseinstatus

Kaseingenstatus hos geitene har stor betydning for om besetningene vil få problemer med for høye verdier for frie fettsyrer i melka. Vi gentester og selekterer bukkene med den beste genstatusen for å sikre at påsatte døtre etter disse ikke har genstatusen «Null*Null».

Alle medlemmene i Geitekontrollen har tilbud om å genteste bukkene som skal brukes i egen besetning eller som skal selges. Tabellen viser oppslutningen og gentestresultatene i 2021 og 2022.

Kaseingentesting	2021	2022
Besetninger	72	61
Testa bukkekje	556	583
Kaseinstatus		
Ikke-null * Ikke-null (5)	90 %	94 %
Ikke-null * Null (2)	10 %	6 %
Null *Null (0)	0 %	0 %

Gentesting av bukkekje er obligatorisk for avlsbesetninger. I 2022 var det 43 avlsbesetninger og 13 bruksbesetninger som har gentestet bukkene sine. Besetninger som gentester bukker har god kontroll på kaseinstatus.

Det er rundt 190 besetninger i Geitekontrollen som ikke gentester egne bukker. Vi håper at disse holder kontroll med kaseingenstatusen i besetningen gjennom kjøp av gentestede bukker, eller gjennom å bruke semin som far til egne bukker.

Farskapstest

Alle bukkekje som ble kaseingentestet i 2022, ble også farskapstestet. Andelen med feil far i Geitekontrollen ligger opp mot 9 %.

Vi klarer som regel å finne fram til korrekt biologisk far og endre farskapet i Geitekontrollen hvis besetningen gentester alle bukkene som ble brukt i paring.

Kåring

Bukker som skal stilles til kåring, må være gentestet som bekrefter at far i Geitekontrollen er korrekt. Bukker med kaseinstatus «Ikke null*Ikke null» kan kåres på ordinært vis, mens bukker med «Ikke null*Null» kåres på dispensasjon. Bukker med «Null*Null» kan ikke kåres.

Kåring	2021	2022
Besetninger	58	56
Stilte bukkekje	323	364
Kåringsresultat		
Kåra	73 %	73 %
Kåra på disp.	19 %	16 %
Vraka	8 %	11 %

Antall besetninger som kårer bukker, er redusert år for år. Kåring av bukker er obligatorisk for avlsbesetningene, men har fått stadig mindre oppslutning blant bruksbuskapene.

Fagrådet for geit vedtok i november 2022 å avvikle kåring som avlstiltak fra og med 2023.

Avlsbesetningene

NSG har avtale med geitebesetninger om å være avlsbesetning i avlsopplegget for geit. Oppgaven for en avlsbesetning er omfattede og nøyaktige registreringer i Geitekontrollen, godt planlagte eliteparinger og påsett basert på samlet avlsverdi, og mye bruk av semin. Besetninger som produserer så gode bukker at de kommer inn i semin, gir et meget viktig bidrag til avlsframgangen i populasjonen.

I 2022 hadde vi 44 besetninger som deltok som avlsbesetning hele året. Ved inngangen til 2023 reduseres antallet til 42.

Indeksberegningene

Vi beregnet indekser hver måned i 2022. Beregningene har gått etter planen.

Indeksberegningene (avlsverdiberegningene) har gjennomgått vesentlige endringer de siste 2 årene.

- I april 2021 gikk vi over fra å beregne tradisjonelle indekser til å beregne genomiske indekser. Informasjon fra gentesten gir større sikkerhet på beregnede avlsverdier, spesielt på unge dyr med egen gentest.
- I april 2022 videreutviklet vi beregningsmodellen vesentlig. Korrigering for geitas alder ble endret fra å bruke tall felles for alle besetningene i Geitekontrollen til å bruke besetningens egne data for aldersforskjellene. Dette ga fra små til store omrangeringer av dyr innen besetningen, avhengig av hvor forskjellig besetningen er fra landsgjennomsnittet.
- I 2022 hadde vi også foretatt en betydelige «datavask». Dette resulterte i at 108 besetninger som ikke har fått årsoppgjør fra Geitekontrollen (oppfyller ikke kravene om 5 melkeveginger hvorav 3 med melkeanalyser), ikke lenger får beregnet avlsindekser på dyra sine.
- I slutten av 2022 beregnet vi nye genetiske parametere (arvegrader og genetiske korrelasjoner). Dette gjør vi med 3-4 års mellomrom slik at parameterne reflekterer best mulig den populasjonen vi selekterer på. De nye parameterne vil bli tatt i bruk fra første indeksberegning i 2023.

Egenskapene i avlsmålet

Det er 11 egenskaper som inngår i avlsmålet. Vi beregner avlsverdier for hver enkelt egenskap, og disse teller ulikt i den samlede avlsverdien.

Framgangen for en egenskap påvirkes ikke bare av vektleggingen, men også av egenskapens genetiske variasjon, av arvegraden og av de genetiske korrelasjonene til de andre egenskapene. Det er ikke mulig å si hvilken framgang den enkelte egenskapen får kun ut fra vektleggingen. Vi følger derfor med på hvilken genetisk framgang vi får for de 11 egenskapene. Dette er beslutningsgrunnlaget når Fagrådet vedtar endringer i vektleggingen.

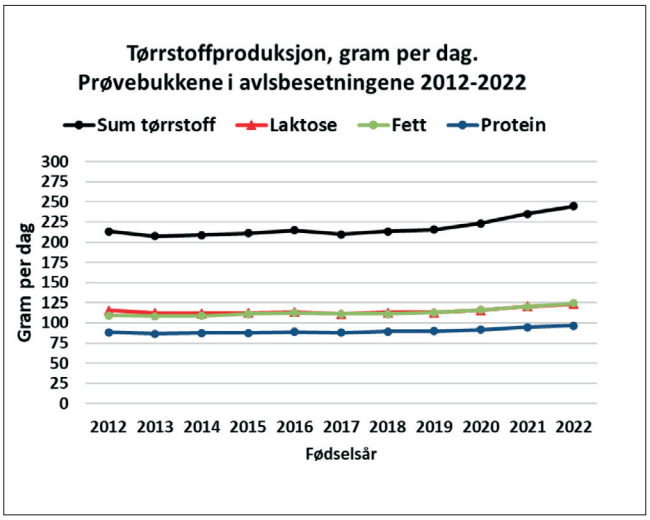

Figuren viser fett-, protein-, laktose- og samlet tørrstoffproduksjonen per dag. Dette er ett eksempel på beslutningsgrunnlaget.

Fram til 2017 hadde vi ingen framgang i samlet tørrstoffproduksjon (den svarte linja). Fagrådet besluttet derfor at tørrstoffproduksjonen per dag bør øke. Figuren viser at vi lykkes med å få til en økning.

Fagrådet vedtok i oktober ny vektlegging av de 11 egenskapene som inngår i avlsmålet. Vektleggingen på jurform og celletall ble økt, mens vektleggingen på de 9 andre egenskapene ble beholdt uendret. Den nye vektleggingen blir brukt fra og med 2023.

Avlsmessig framgang

Figuren øverst neste side viser hvordan samlet avlsverdi stiger fra årgang til årgang for alle merka geiter født fra 2012 til 2022 i avlsbesetningene (blå linje). Vi har god avlsmessig framgang, ca 4 indekspoeng i året i samlet avlsverdi de siste 5 årene.

Prøvebukkene i avlsbesetningen (svart linje) ligger over gjennomsnittet av merka geitekje (blå linje), og det er slik det skal være. Jo større forskjell, jo større avlsframgang får vi, da prøvebukkene blir far til neste generasjon geiter.

Bruksbesetningene (rød linje) har også framgang, da de bruker avlsmateriale framskaffet av avlsbesetningene (semin og kårede bukker), men de ligger 3-4 år bak i avlskvalitet. Dette er et lite avlsmessig etterslep.

Bærekraftig avlsarbeid

Avlsarbeidet er ikke bærekraftig hvis ikke innavlen holdes under kontroll. En innavlsøkning på 0,5 – 1,0 % per generasjon anses å være forsvarlig. Figuren viser innavlsøkningen per generasjon fra årgang til årgang i årene 2012-2022.

Som figuren viser, er det relativt stor forskjell fra år til år hvor mye innavlsøkning vi har. I årene hvor det er brukt en

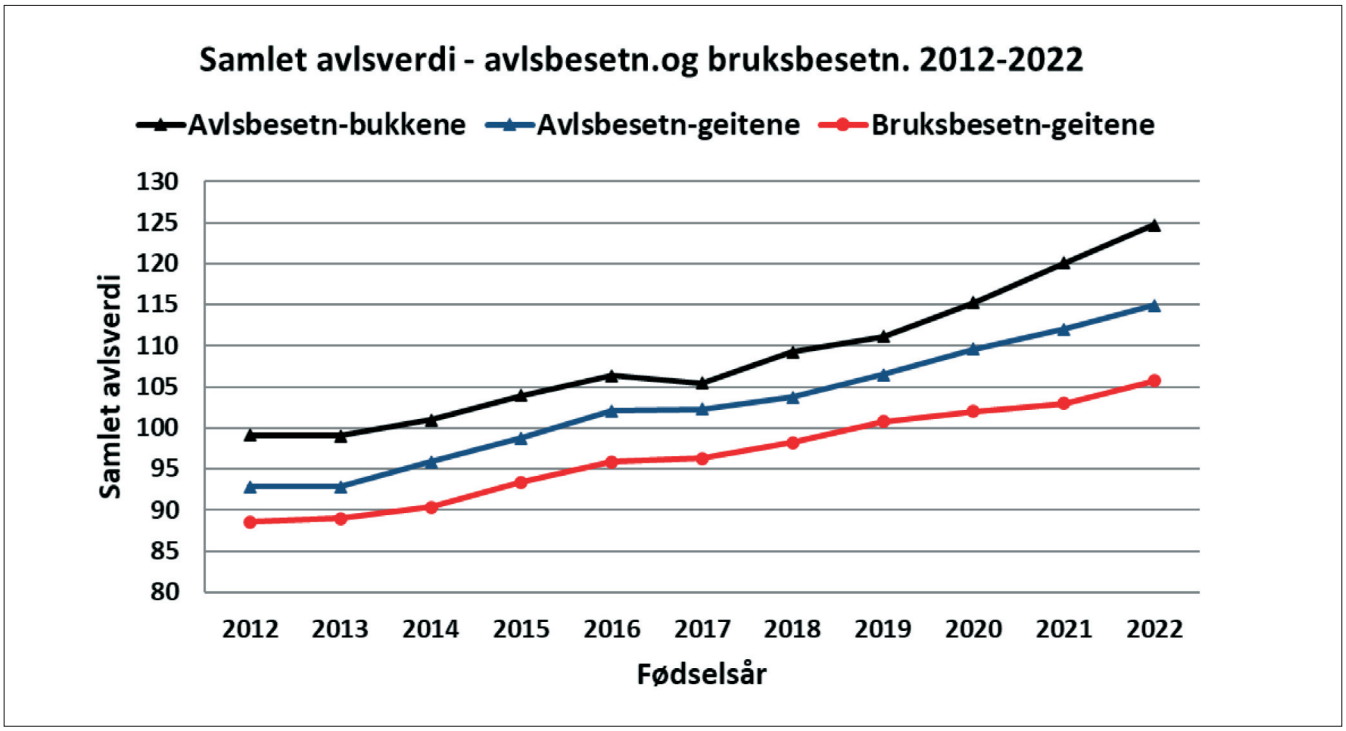

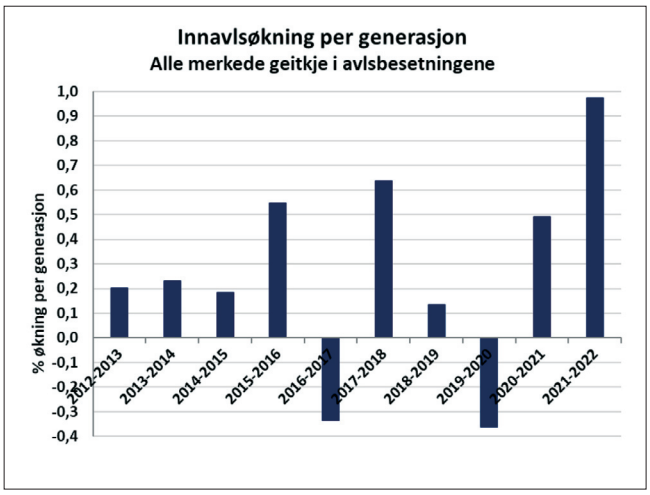

god del sæd fra fransk alpin får vi inn fremmede gener, og det er forklaringen på at innavlsoppbyggingen er negativ enkelte år. Sett over de siste 10 årene, har vi hatt veldig god styring på innavlen.

Jevnlig import av sæd av rasen fransk alpin fra Frankrike vil fortsatt være et viktig tiltak i innavlskontrollen. Slutter vi med dette, må innavlsfokuset være mye sterkere ved utvelgelsen av årets nye seminbukker, og det vil redusere avlsframgangen. Vi er nå over på genomisk seleksjon på geit, og vi vil ta inn de fleste av seminbukkene når de er 1,5 år gamle. Generasjonsintervallet seminbukk – avkom vil reduseres fra 3 til 2 år, og dermed vil innavlsøkningen per generasjon bli høyere. Dette vil også kreve en større oppmerksomhet rundt innavlsøkningen i populasjonen.

Tilskudd til avlsbesetningene

Tilskudd utbetales til en avkomsgranska bukk som er i live når den får sin første offisielle indeks. I 2022 ble det utbetalt tilskudd til bukker som var kåra i 2019. Det ble til sammen utbetalt kr. 191 300,-. I 2022 var tilskuddet fordelt på 54 bukker, med et gjennomsnitt på 3 543 kr. per bukk.

Fagrådet har vedtatt at vi fra og med 2023 ikke lenger skal dele ut granskingstilskudd.

Seminbukkene

Utvelgelse av bukker til semin skjer på bakgrunn av slektskap og samlet avlsverdi. Det ble tatt inn til sammen 11 bukker til semin på Hjermstad seminstasjon i 2022. Tre av dem var avkomsgranskede bukker med offisiell indeks, og åtte bukker født i 2021 uten døtre i produksjon og offisiell indeks. Beregning av genomiske indekser øker sikkerheten på indeksen til unge dyr, og gjør det forsvarlig å øke andelen av unge bukker i semin. Dette regner vi med vil gi oss større avlsframgang per år.

Sædsalget

Det var 85 geiteholdere som kjøpte sæd i 2022, en nedgang på 11 fra året før.

Totalt salg var 1707 doser, en nedgang på 15 % fra året før. Dette er det laveste salget vi har hatt siden vi fikk egen seminstasjon for geit på Hjermstad. Kostnaden per solgt dose blir svært stor, langt over det geiteholderen må betale. Men vi må bare fortsette, da hele avlsopplegget står og faller med et velfungerende seminopplegg.

Sædsalget fordelt på rase går fram av tabellen nedenfor.

Rase	2020	2021	2022
Melkegeit	1611	1805	1551
Boergeit	256	142	138
Mohairgeit	20	27	11
Kasjmirgeit	8	25	4
Kystgeit	20	7	3
Sum sæddoser	**1915**	**2006**	**1707**

Foto: Jo Risløv

Seminkurs

Vi holdt 2 seminkurs på geit i 2022, ett i Stange med 10 deltakere, og ett i Nittedal for 5 medlemmer fra raselaget NorBoer.

Kostnader med avl og semin

Fagområdet avl og semin på geit finansieres ved tilskudd fra Landbruks- og matdepartementet, Omsetningsrådet, egenandeler fra produsentene (semin, gentesting og kåring) og tilskudd til prosjektet for etablering av genomisk seleksjon. Samlede driftskostnader var 4 991 115 kr. Tabellen viser fordelingen på de ulike avlstiltakene.

Avlstiltak	Driftskostnad
Faglige råd og utvalg	241 385
Geitavl sentralt	1 835 275
Avlsbesetningene	254 159
Semin	1 280 295
Kåring	81 173
Gentesting	1 276 628
Småraselag	22 200
Sum	**4 991 115**

11. Gjeterhund

For å ta seg av saker som gjelder gjeterhund har styret i Norsk Sau og Geit oppnevnt et eget gjeterhundråd. Gjeterhundrådet skal gi råd til styret og initiere faglige spørsmål innen avl, opplæring, faglig utvikling, bruk og nytte av gjeterhund.

Gjeterhundrådet har i 2022 hatt et fysisk møte og 10 møter over Teams, samt vært til stede på NM og hatt fylkesmøte med gjeterhundlag/-nemnder. Rådet består av leder og representanter fra seks regioner, og har i 2022 hatt følgende sammensetning:

Arvid Årdal (leder), Jørgen Bjørkli (Nord), Torkjel Solbakken (Øst), Øystein Hadland (Sør-Øst), Erlend Kvinnesland (Sør-Vest), Knut-Jørgen Oseberg (Midt) og Stein Dalland (Vest).

Karianne Kjelstrup har fungert som sekretær for Gjeterhundrådet.

Sentrale saker innenfor gjeterhund i 2022

- Årlig revidering av dreiebok og regler for gjeterhundprøver.
- Store gjeterhundprøver i 2022.
- Norgesmesterskap, Norgesserien, Nord-Norgesserien og Norsk Nursery.
- Godkjent ny instruktørutdanning .
- Revidert dommerutdanning som sendes ut på høring til fylkene 2023.
- Møte med gjeterhundlag/-nemnder.
- Dommersamling.
- Registreringskrav på rasen border collie for registrering av valpekull i Norsk Kennelklubb (NKK), kjent DNA-status ved registrering av valper trådde i kraft 01.06.2022.

Prøvenemnda

Gjeterhundrådet vedtok på sitt møte den 22.01.2008 å opprette en egen prøvenemnd, med ansvar for prøver som går i regi av Norsk Sau og Geit.

Prøvenemda ble opprettet for å gi Gjeterhundrådet faglig råd på saker som gjelder gjeterhundprøver, regelverk, dreiebok etc. Dette for å sikre at NSG har et system som fungerer i forhold til prøver med gjeterhund. Prøvenemnda har hovedansvaret for de store arrangementene til NSG, Norgesserien/ Nord-Norgesserien/ Nursery/ Norgesmesterskap og alle oppgaver tilknyttet gjeterhundprøver. Nemda har også ansvar for revidering av reglement og dreiebok,

Akersborg Siri, som er Nordisk Mester, vinner av NM og Norgesserien 2022. Foto: Karianne Kjelstrup

samt budsjett og regnskap rundt de store arrangementene.

Nemnda har hatt ett arbeidsmøte og flere telefonmøter i 2022, og har løpende kontakt om saker som oppstår.

Avlsutvalget

Norsk Sau og Geit er raseklubben for border collie og working kelpie. Avlsutvalget har ansvaret for avlsarbeidet for begge rasene. Dette innebærer blant annet utvikling og oppdatering av «Rasespesifikk Avlsstrategi» (RAS), for begge rasene. Avlsutvalget besvarer også avlsrelaterte spørsmål og henvendelser som kommer inn til Gjeterhundrådet. I 2021 godkjente Norsk Kennel Klub (NKK) registreringskrav på border collie, om kjent DNA-status for sykdommen CEA (Collie eye anomaly) for å kunne registrere valpekull. Dette trådte i kraft fra og med parringer 01.06.2022.

Avlsutvalget for border collie har hatt flere møter i 2022, hvor de har diskutert og undersøkt dette med registreringskrav for kjent øyelysestatus og HD-status.

Avlsutvalget for working kelpie har hatt et møte i 2022, hvor de har satt en videre plan for RAS.

Raseansvar

NSG har raseansvar for border collie og working kelpie. Vi ser en trend i økende og stabil registrering av border collien, men en mer variert og lavere registrering av working kelpie. Det ble registrert flere border collievalper enn noen annen rase i 2022. 1701 nye hunder av rasen border collie ble registrert i fjor, en økning med 22 hunder fra året før. Dette er syvende gang brukshunden border collie topper Norsk Kennel Klubs liste over mest registrerte raser.

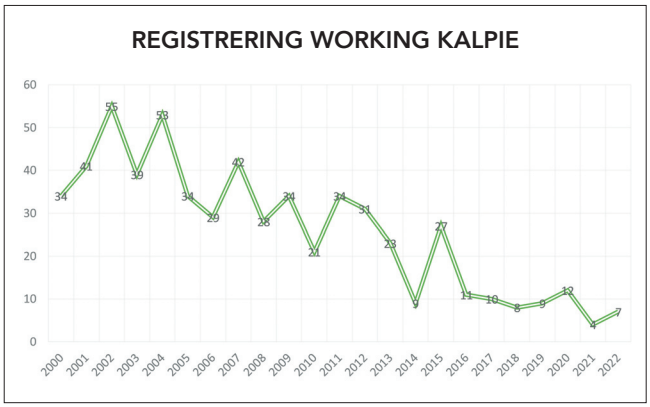

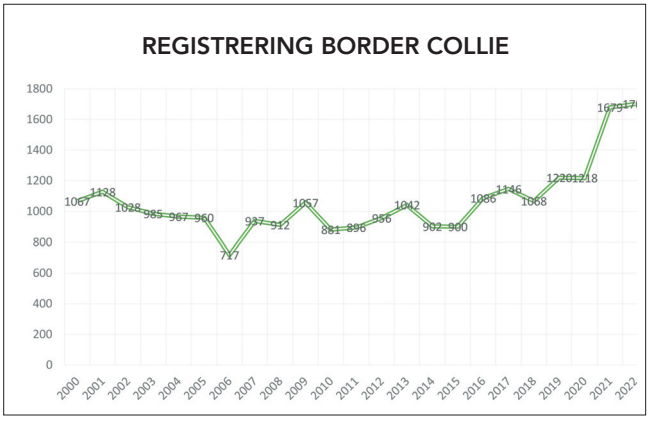

Regjerende verdensmester Gin. Foto: Karianne Kjelstrup

Gjeterhundkurs og -prøver

Gjeterhundkurs blir arrangert av fylkesnemndene/-laga og lokallaga rundt omkring i landet. I noen områder er aktiviteten veldig stor, til glede for de som ønsker å utnytte potensialet i gjeterhunden sin. Vi ser at det å arrangere gjeterhundkurs er en økende trend, noe NSG ser på som veldig positivt.

Gjeterhundkurs arrangert i fylkene:

År	Antall kurs*	Antall fylker rapportert
2014	50	11
2015	43	7
2016	62	12
2017	39	10
2018	60	14
2019	46	10
2020	78	18
2021	75	16
2022	**89**	**17**

*antall kurs er basert på hva fylkene rapporterer inn til NSG. Fylkene som ikke har rapportert inn har også avholdt kurs, men har ikke kommet med i statistikken.

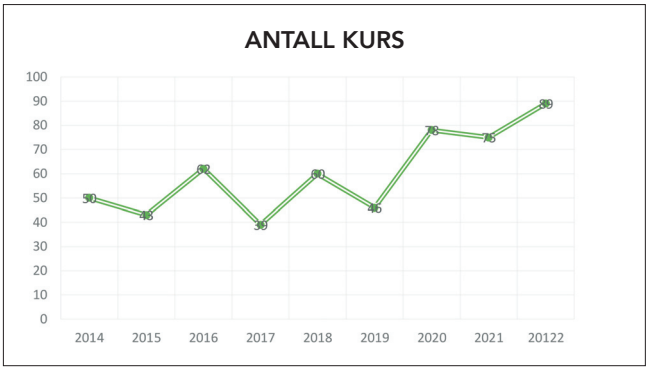

Oversikt over antall kurs de siste årene, hvor vi ser det er en øking i antall kurs de siste tre årene.

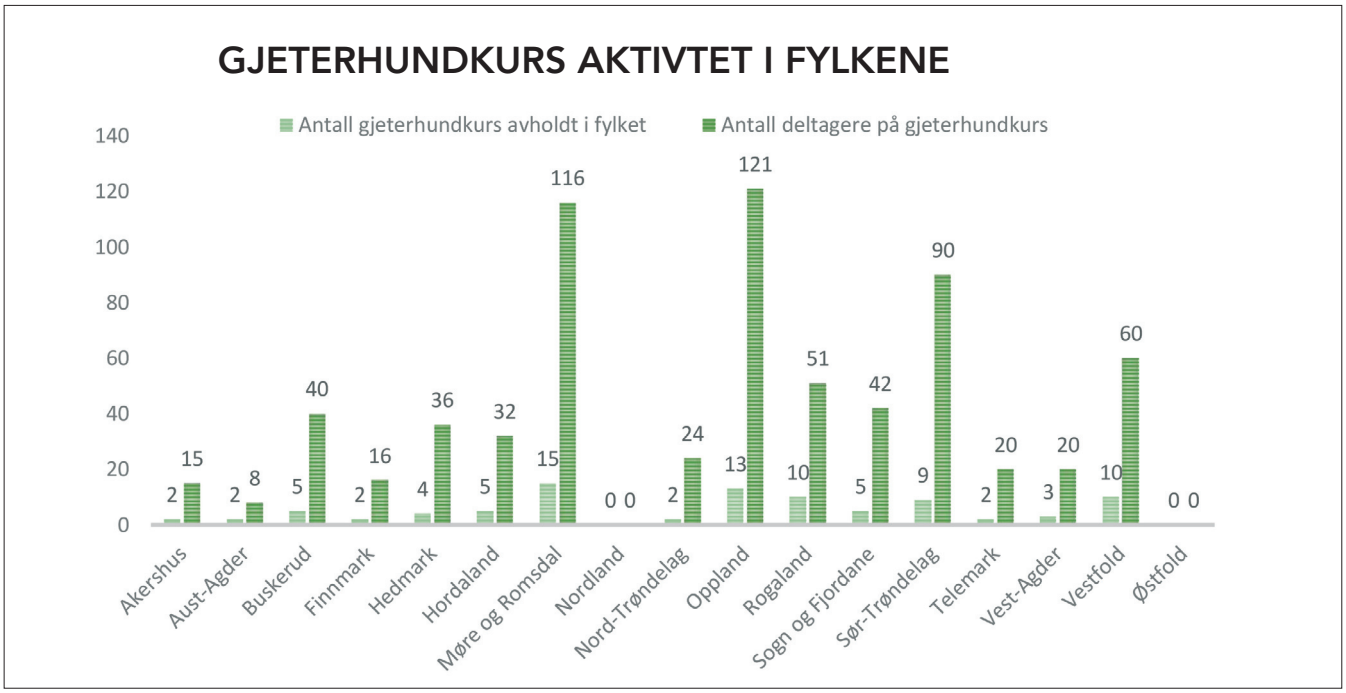

Oversikt over fylkene sine kurs aktiviteter, antall kurs de har avholdt, og antall deltagere de totalt har hatt på kurs i 2022.

Prøveaktivitet siste årene:

År	Prøver	Starter	Hunder	Eiere
2010	249	3896	752	434
2011	263	3773	753	452
2012	253	3740	771	467
2013	280	4149	778	453
2014	255	3967	737	446
2015	226	3629	806	448
2016	282	4257	842	499
2017	258	3654	806	473
2018	274	3936	847	491
2019	287	4155	1041	521
2020	249	4397	962	507
2021	305	4857	1063	573
2022	**349**	**5419**	**1063**	**566**

Prøve-aktivitet de siste 12 årene, med antall prøver, starter, hunder, og eiere. Vi ser at antall prøver har hatt en øking de siste årene.

Antall bruksprøver

Hunder som får over 60 poeng for første gang på gjeterhundprøve oppnår godkjent bruksprøve. NSG anbefaler at alle avlsdyr har godkjent bruksprøve før parring. Vi ser en økning i antall bruksprøver årlig. De siste tre årene har antallet ligger på over 200.

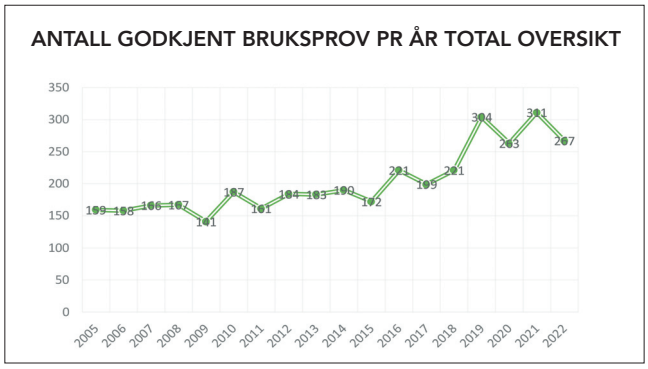

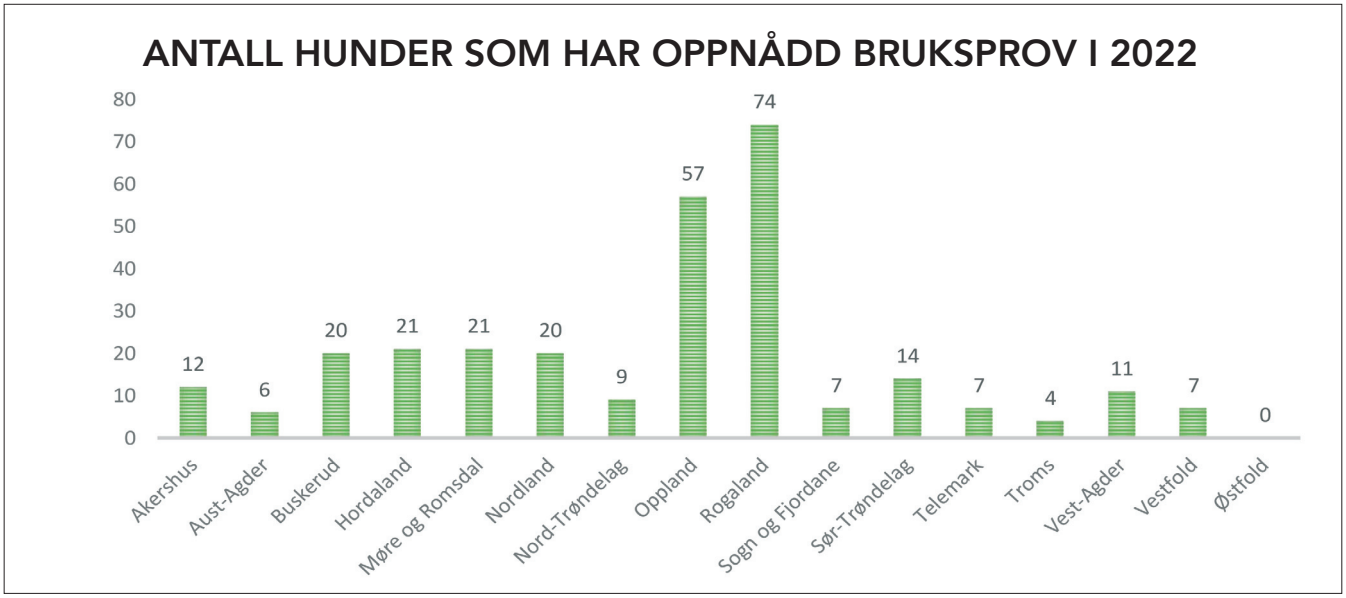

Vinnerpallen etter flott arrangert NM i Leirfjord. F.v. Arvid Årdal, Torbjørn Jaran Knive, Linn Kristin Flaten.

Norgesmesterskap i bruk av gjeterhund 2022

NM i bruk av gjeterhund 2022 ble arrangert 7.-9. oktober Leirfjord, Nordland, i regi av Leirfjord Sau og Geit. Det er 13 år siden forrige gang NM ble arrangert i Nordland. Torbjørn Jaran Knive og hunden Akersborg Siri (Berry) stakk av med gullet nok en gang. NM i bruk av gjeterhund går over tre dager, med innledende runder fredag og lørdag, og finale på søndagen. De 8 beste ekvipasjene fra fredag og lørdag går videre til finalen. Der sloss 16 ekvipasjer om den gjeve tittelen som Norgesmester.

Torbjørn Jaran Knive tok 1. plassen etter en spennende finaledag, med hunden Akersborg Siri. 2.plassen gikk til Arvid Årdal med hunden Djerv's Ylva, og 3. plassen gikk til Linn Kristin Flaten og hunden Nesbakken Ted.

- Buskerud Sau og Geits pokal for «Beste unghund» gikk til Karin Mattsson og hunden Kemi Jet
- Norturas pokal til «Oppdretter av beste norskfødte hund» ble tildelt Torbjørn Jaran Knive med Akersborg Siri (Berry) .
- OS ID sin pokal «Eier av beste norskfødte hund» ble tildelt Torbjørn Jaran Knive med Akersborg Siri (Berry).
- Hedmark Gjeterhundlag sitt skjold for «Beste fylkeslag» i kvalifiseringsrundene ble tildelt Sogn og Fjordane Sau og Geit.

Norgesserien

Norgesserien er en rekke gjeterhundprøver som går over tid. I 2022 kunne man delta på 6 prøver, hvor 4 av de beste prøvene teller for kvalifisering til finalen. Det er 35 ekvipasjer som kvalifiserer seg til finalen av over 230 hunder som går de innledende rundene. Norgesseriefinalen ble i 2022 avholdt i Alvdal, Hedmark. Finalen ble dessverre rammet av tykk tåke på dag to, noe som gjorde at søndagen måtte avlyses.

Topp 6 sammenlagt i Norgesserien 2022

Plass	Fører	Hund
1	Torbjørn Jaran Knive	Akersborg Siri
2	Jo Agnar Hansen	Moss
3	Karin Mattsson	Kemi Jet
4	Torbjørn Jaran Knive	Gin
5	Rune Landås	Djerv's Gnist
6	Petter Landfald	Max

Nord-Norgesserien

Nord-Norgesserien(NNS) består av fylkene Nordland, Troms og Finnmark, hvor de hvert år har samarbeid om å arrangere fire prøver over to helger. I 2022 søkte de om å arrangere NNS over en helg med tre prøver, noe Gjeterhundrådet ga tillatelse til. Det ble et flott arrangement av Hemnes Gjeterhundlag i Nordland, med 24 påmeldte ekvipasjer. NNS arrangeres med poengskala på lik linje som Norgesserien, og vinner i 2022 ble kåret av sammenlagt poeng over alle tre dagene.

Topp 6 sammenlagt i Nord-Norgesserien 2022

Plass	Fører	Hund
1	Ivar Magnus Thoresen	T-Rex
2	Ivar Magnus Thoresen	Djengis Khan
3	Tom Even Lillemo	Krokangårdens Perry
4	Ester Nordby	Missme
5	Ken Are Olsson	Spot
6	Roy Aakre	Rypskogen's Fay

Continental Sheepdog Championship (CSC)

Continental Sheepdog Championship (CSC), eller Europamesterskapet i bruk av gjeterhund, ble i 2022 arrangert i Frankrike 24.-28.august. CSC er en konkurranse som går over fire dager, det var 18 land som deltok, med 120 ekvipasjer. Norge Imponerte med fem ekvipasjer i finalen, og Jo Agnar Hansen med hunden Kniva stakk av med 2. plassen.

Topp 3 og de norske som plasserte seg i finalen

Plass	Fører	Hund	Land
1.	Hendrik Kienker	Dell	Tyskland
2.	Jo Agnar Hansen	Akersborg Kniva	Norge
3.	Johanna Nilsson Johansson	Ever on Ztill	Sverige

Landslaget nede i Frankrike: Fv.bak: Sander Hindenes, Arvid Årdal, Arne Cristoffer Sand, Lagkaptein Jo Agnar Hansen. Fv.foran: Jane Kristiansen, Karin Mattsson og Benjamin Birkeland.

Øvrige norske i finalen:

9.	Arvid Årdal	Mac	Norge
12.	Sander Hindenes	Træet's Bes	Norge
14.	Karin Mattsson	Fyhr's Frö	Norge
17.	Arvid Årdal	Djerv's Ylva	Norge

Nordisk Mesterskap i bruk av gjeterhund 2022

Nordisk Mesterskap i bruk av gjeterhund ble i 2022 arrangert i Hässleholm i Sverige. Det er fem land som er med å delta på Nordisk Mesterskap: Norge, Sverige, Danmark, Finland og Færøyene. Det Norske landslaget stilte med 12 ekvipasjer i Sverige, hvor seks kom seg videre til finalen søndagen. Torbjørn Jaran Knive stakk av

Landslaget f.h.bak Sindre Hindenes, Jo Agnar Hansen, Torbjørn Jaran Knive, Arvid Årdal, Jan Briskeby. foran f.h. Jane Espevoll Haugen, Karin Mattson og Sander Hindenes.

med seieren andre året på rad med hunden Akersborg Siri. Sverige tok lagseieren, mens Norge tok sølv-plassen.

Topp 3 og de norske som plasserte seg i finalen:

Plass	Fører	Hund	Land
1.	Torbjørn Jaran Knive	Akersborg Siri	Norge
2.	Johanna Nilsson Johansson	Ever on Ztill	Sverige
3.	Torbjørn Jaran Knive	Gin	Norge
Øvrige norske i finalen:			
4.	Jan Briskeby	Boss	Norge
12.	Jane Espevoll Haugen	Iris	Norge

Nordisk Nursery 2021

Det var egentlig Osterøy Sau og Geit som skulle arrangere finalen på Osterøy, men grunnet flere uforutsette komplikasjoner ble ansvaret flyttet over til Nord-Hordaland gjeterhundlag. Arrangementet ble følgelig flyttet fra Osterøy til Romarheim, men det hører også med at folk fra Osterøy Sau og Geit kom og hjalp til under hele prøven.

Norsk Nursery ble arrangert helgen 5.-6. november 2022, og er et arrangement for hunder under 3 år. I år som i fjor var det imponerende stor pågang, med 111 deltagere på de innledende rundene! Kvalifiseringsrundene er nytt fra 2021, og er nok mye av grunnen til at vi har fått flere deltagere, ettersom de kan delta mer lokalt. 35 hunder kvalifiserte seg videre til finalen i Norsk Nursery på Romarheim. Vinner av Norsk Nursery ble i år Torkjel Solbakken med hunden Ronja. Vinner av pokalen «Oppdretter av beste norskfødte unghund» ble også Torkjel Solbakken med hunden Ronja.

Topp 6 i Norsk Nursery finalen 2022

Plass	Fører	Hund
1	Solbakken Torkjel	Ronja
2	Mattsson Karin	Kemi Jet
3	Hindenes Sander	Træet"s Pipp
4.	Veland Jan Tore	Sansa
5.	Engan Finn	Krokangårdens Zelda
6.	Andersen Petter	Flipp

Torkjel Solbakken med hunden Ronja, som ble vinner av Norges beste unghund under Norsk Nursery finale 2022.

12. Ull, saueklipping og ullhåndtering

Arbeidet med fagområdet ull er delt i NSG. I tillegg til arbeidet i Ull- og klipperådet, inngår ull i avlsarbeidet. NSG har også samarbeidsavtaler med Norilia og Fatland Ull om innsamlingsgodtgjørelse til lokallag.

Ull- og klipperådet

Ull- og klipperådet er et rådgivende organ for styret i Norsk Sau og Geit, som skal legge til rette for at kurs om ull, saueklipping og ullhåndtering tilbys i hele landet. Det gjøres både gjennom opplæring av et fast korps med dyktige og engasjerte klippeinstruktører, og ved tildeling av tilskudd til kursvirksomhet.

Rådet skal også arbeide for at Norge har et eget miljø for saueklippere og ullhåndterere, gjennom blant annet å sørge for at det arrangeres NM hvert år.
Rådet skal bidra med faglig innspill til ullinnsamlingsavtaler og gi innspill til styret i forberedelsene til de årlige jordbruksforhandlingene.

Ull- og klipperådet har fire medlemmer. I 2022 har rådet bestått av:

Eirik Kolbjørnshus fra NSG (leder), Tore Mellemsæther (representerer de aktive saueklipperne), Else Horge Asplin (representant fra sentralstyret) og Siv Heia Uldal (Fagtjenesten for ull, Animalia).

Møter

I løpet av 2022 ble det avholdt 4 teams-møter i rådet. Saker som har vært oppe er: Budsjett, handlingsplan, innspill til jordbruksforhandlingene, samarbeide med Norilia og Fatland, NM 2022 og 2023, klippekurs, instruktørsamling, ullhåndteringskurs, videreutdanning og registrering av norske klippere og innsamlingsgodtgjørelsen for ull fra Norilia.

NM i saueklipping og ullhåndtering

I oktober stilte Oppdal Sau og Geit med medlemmer opp og gjennomført NM i saueklipping og ullhåndtering. En stor takk rettes til Oppdal, til hovedkomiteen, dommere og alle flinke dugnadshjelpere.

NM-arrangementet, som gikk av stabelen i forbindelse med Fårikålfestivalen i Oppdal, var et godt arrangement, som ble godt besøkt. Her ble det konkurrert og vist fram gode prestasjoner fra deltakere av begge kjønn og i alle aldre, fra 17 år og oppover. Det var stor deltakelse, med 75 klippere og 17 ullhåndterere i klippe- og ullhåndteringskonkurransene.

Det ble en helt ny vinner av NM konkurransen i klipping, men helt «fersk» var han langt ifra. 25-årige Lars Sønstevoldhaugen fra Fåvang i Innlandet har deltatt i NM siden han var 14 år og gikk nå helt til topps og tok sitt første napp i NM-pokalen.

Gerhard Haakull fra Tysvær ble norsk mester i ullhåndteringsklassen for 12. gang og fikk også utdelt pokal, gave i fra Oppdal Sau og Geit.

For å delta i Norgesmesterskapet i saueklipping og ullhåndtering må du være medlem i NSG.

Lokallaga i Midt-Gudbrandsdalen, i Innlandet er tildelt arrangementet i Ringebu for 2023.

Foto: Martin Opheim Gløersen

VM i Skottland 2023

Norges representanter i Skottland blir:
Åsmund Kringeland fra Tysvær, norgesmester i saueklipping 2021
Lars Sønstevoldhaugen fra Fåvang, norgesmester i saueklipping 2022
Gerhard Håkull fra Tysvær, norgesmester i ullhåndtering 2022
Ruth Jane Rossevatn fra Eiken, 2. plass i ullhåndtering 2022
Stian Espedal fra stiller som manager for laget.

Klippekurs

Medlemsfordel i NSG for klippekursdeltakere ble vedtatt i 2018. Lag og foreninger må også være organisert i Brønnøysund med organisasjonsnummer for å få utbetalt tilskudd til klippekurs, samt for å motta lagringsgodtgjørelse fra varemottaker/ullstasjoner for ull.

I 2022 er det arrangert 14 klippekurs med til sammen 105 deltagere. 2 kurs ble avlyst på grunn av for få påmeldte. Til sammenligning ble det i 2021 avholdt 14 kurs med 120 deltagere.

8 av årets kurs var rene nybegynnerkurs (A) og de øvrige 6 var kombinasjonskurs for både nybegynnere og viderekomne (AB).

Det ble i 2022 tatt i bruk et nytt digitalt læringsverktøy med kurshefte. Her er det både videoer og nyttig informasjon som deltakerne kan bruke under og etter kurset.

Kursarrangører har vært 2 skoler, lokallag av NSG og fylkeslag av NSG i samarbeid med NSG sentralt. Evalueringsskjemaene viser at kursene er etterspurt og at deltakerne er fornøyde. Kursene bidrar til god forståelse av arbeidet med saueklipping og ullhåndtering. For mange er kurset starten på aktiv bruk av klippemaskin både i arbeid og konkurranse.

NSG gir tilskudd til lokal- og fylkeslag som har søkt innen fristen, fått innvilget og gjennomført klippekurs etter gjeldende regler.

I 2022 er det utbetalt tilskudd til 11 kurs i regi av lokal- og fylkeslag. Nytt evalueringsskjema ble laget i 2021 og er tatt i bruk ved kurs i 2022.

Ullhåndteringskurs

Arbeidet med å gjennomføre og videreutvikle ullhåndteringskurs vurderes som viktig for å kunne forbedre ullkvaliteten og sortering av ulla ved klipping. Det ble derfor arrangert kurs for instruktører i august.

Det er nå lagt til rette for at lokal- og fylkeslag kan arrangere kurs/møter ved å ta kontakt med instruktører og bestille materiale fra NSG sentralt.

Følgende instruktører er nå klare for å kjøre ullhåndteringskurs på lokalplan landet rundet:

Terje Bakken, Ahenata Leira, Stein Terje Moen, Stein Are Karlsen, Caroline Nicol, Ruth-Jane Rossevatn, Guttorm Gudmestad, Jens Olav Leira, Sven Reiersen, Kristina Jordalen, Kato Hilleren og Bjørn Wæhre.

Det er høsten 2022 gjennomført 3 kurs i følgende lokallag:
Østfold Sau og Geit, Eidsvoll Sau og Geit i Akershus og Nord-Fron Sau og Geit i Innlandet.

Deltakerne har fått opplæring i praktisk sortering av ulla og bruk av lupe.

Saueklipping som skolefag

Fra høsten 2023 er det lagt til rette for oppstart av et folkehøyskoletilbud i Hallingdal. Her vil elevene blant annet få opplæring i saueklipping og håndtering av ull, være med på sauesanking, VM i saueklipp, studietur til New Zealand, samt lære om hvordan ta vare på egen kropp og helse i et krevende håndverk. Dette er et unikt tilbud til de som ønsker å kombinere «ekstremsport» med tradisjonsyrke og som i tillegg kan tenke seg å ha saueklipping som inntektskilde. Takk til leder og medlemmer i Ull- og klipprådet, som har arbeidet hardt for å få startet opp tilbudet, Europas første og eneste skolelinje med saueklipping.

Klippekurs 2022

Fylke	Kurssted	Nivå	Instruktør	Arrangør	Deltagere
Akershus	NMBU	A	Caroline Nicol	NMBU	5
Finnmark	Tana	A	Robert Tangrand	Tana Sau og Geit	7
Innlandet	Ringebu	A/B	Bjørnar Bakken og Sindre Myhrsveen	Ringebu Sau og Geit	9
Innlandet	Ringsaker	A/B	Bård Nordrum	Ringsaker Sau og Geit	10
Nordland	Hemnes	A	Anne-Lise Haugdahl Humstad	Hemnes Sau og Geit	7
Rogaland	Nortura Forus	A	Børge Høiland, Inga Lill Rossevatn	Sandnes Sau og Geit	14
Sør-Trøndelag	Oppdal	A	Erik A. Bjerke	Oppdal Sau og Geit	5
Sør-Trøndelag	Øya VGS	A/B	Caroline Nicol	Flå og Klæbu Sau og Geit	4
Telemark	Søve	A/B	Eirik Kolbjørnshus	Telemark Sau og Geit	10
Vestland	Askvoll	A/B	Bjørnar Bakken og Sindre Myhrsveen	Askvoll og Holmedal Sau og Geit	9
Vestland	Nortura Førde	A	Caroline Nicol	Førde Sau og Geit	4
Vestland	Luster	B/A	Eirik Kolbjørnshus	Luster Sau og Geit	9
Østfold	Tomb VGS	A	Caroline Nicol	Tomb VGS	6
Østfold	Tomb VGS	A	Caroline Nicol	Tomb VGS	6
9 fylker	**14 kurs**				**105 deltakere**

Informasjon om tilgjengelige saueklippere

Til hjelp for de som ønsker informasjon om tilgjengelige klippere har NSG lagt ut en oversikt på nettet her: nsg.no

Saueklippere med ledig kapasitet kan registrere seg med navn og kontaktinformasjon gjennom nettsidene, og en samlet oversikt over saueklippere i Norge finnes på nsg.no/saueklippere. Oversikten består nå av 48 saueklippere fordelt over hele landet.

Innsamlingsgodtgjørelsen for ull

NSG har samarbeidsavtaler med Norilia og Fatland Gjesdal om innsamlingsgodtgjørelse for ull. I disse avtalene ligger det en presisering av ansvarsfordeling for NSG sentralt, for lokallagene og for ullstasjonene, samt utbetalingskriterier. Samarbeidsavtalene tas årlig opp til vurdering. Det var ikke noen forandringer av avtalene i 2022.

13. Genressurser

Samarbeid mellom Norsk Sau og Geit og raselag

Samarbeid mellom Norsk Sau og Geit og raselag
Norsk Sau og Geit har de siste årene hatt en god dialog med de fleste av raselagene for sau og geit. Målet er en felles innsats for småfeholdet i Norge.

I perioden 2007 - 2021 ble det inngått samarbeidsavtaler med 17 raselag. En avtale er sagt opp og 2 raselag har ikke respondert på henvendelser fra NSG i 2022.

Følgende raselag hadde i 2022 samarbeidsavtale med NSG:

- Landslaget for gammel norsk sau
- Norsk Pelssaulag
- Landslaget for gammelnorsk spælsau
- Fugelstadbrogete og Blæselaget (opphørte 11. februar 2022)
- Norsk suffolklag
- Svartfjeslaget
- Raselaget for Grå Trøndersau
- Norsk Villsaulag BA
- Interesselaget for farga spælsau
- Valaise Blacknoselaget
- Norsk avlslag for Shropshiresau
- Norsk Dorper
- Raselaget for Rygjasau
- Raselaget for Steigarsau
- NorBoer - Avlslag for Boergeit
- Norsk Kashmirlag
- Norsk Mohairlag

Lag med samarbeidsavtale får kr 200 pr. medlem som også er medlem i NSG. Pr. 31.12.2022 hadde 14 av lagene rapportert medlemsoversikt. Av totalt 1.949 medlemmer var 1.051 medlem i NSG. På grunnlag av dette ble det beregnet tilskudd til lagene på til sammen kr 210.200. Det er nå 53,9 % av medlemmene i de raselagene som har sendt lister til NSG, som også er medlem i NSG. Tilsvarende tall for 2021 var 56,9 %. Tilslutningsprosenten varierer mellom 23,3 og 81,4.

Samarbeidet med raselagene er svært viktig og blir prioritert av NSG.

Årets kontaktmøte mellom raselag og NSG ble avholdt på Teams 8. november 2022. I dette møtet var 14 av raselagene representert, med til sammen 24 representanter. Vi hadde i tillegg representanter fra styret i NSG, avlsavdelingen i NSG og fylkeslag i NSG.

Programposter som ble gjennomgått i møtet var bl.a.:

- Samarbeidsavtalen og samarbeidet mellom Norsk Sau og Geit og raselag
- Medlemslister og tilskudd til raselag fra Norsk Sau og Geit
- Kåring
- Semin
- Spørsmål og innspill fra raselagene

Raselagene for verneverdige saueraser ba i 2022 om et eget møte med styret i NSG. Dette møtet ble avholdt på Gardermoen 7. desember, der 5 representanter fra lagene Landslaget for gammel norsk sau, Raselaget for Grå Trøndersau, Raselaget for Rygjasau og Raselaget for Steigarsau møtte.

I møtet ble det orientert om drift i raselagene, drøftet utfordringer og videre samarbeid.

på lag med naturen

III SENTRALADMINISTRASJONEN

Norsk Sau og Geit
Moervn. 2A, 1430 ÅS
Postboks 104, 1431 ÅS

Telefon: 23 08 47 70
E-post: nsg@nsg.no

Ansatte ved kontoret i 2022
Lars Erik Wallin, generalsekretær
Siv Bøifot, kontorsjef
Mona Skjønhaug, kontorfullmektig
Anne Grete Stabekk, rådgiver organisasjon/ull og klipping – 60 %
Yngve Ekern, kommunikasjonsrådgiver og redaktør
Per Fossheim, beite- og utmarksrådgiver
Karianne Kjelstrup, gjeterhund- og organisasjonsrådgiver
Thor Blichfeldt, avls- og seminsjef
Ewa Wallin, rådgiver geit – 50 %
Inger Anne Boman, avlsforsker
Jette Jakobsen, avlsforsker
Henriette Berg Olsen, avlsforsker
Martin Opheim Gløersen, rådgiver saueavl

Ansatte ved seminstasjonene
Bjørn Erik Frislie, driftsleder – Staur og Hjermstad
Ellen Frislie, laboratorieleder – Staur og Hjermstad

Lars Erik Wallin

Siv Bøifot

Mona Skjønhaug

Anne Grete Stabekk

Yngve Ekern

Per Fossheim

Karianne Kjelstrup

Thor Blichfeldt

Ewa Wallin

Inger Anne Boman

Jette Jakobsen

Henriette Berg Olsen

Martin Opheim Gløersen

Bjørn Erik Frislie

Ellen Frislie

IV TILLITSVALGTE PR. 31.12.2022

Styret

Leder: Ronald Cato Slemmen, 6445 Malmefjorden
Nestleder: Marthe Lang-Ree, 2636 Øyer
Styremedlem: Sigurd Vikesland, 5741 Aurland
Styremedlem: Else Horge Asplin, 3540 Nesbyen
Styremedlem: Ketil Trongmo, 8646 Korgen
Styremedlem: Håvard Helgeland, 5560 Nedstrand
Styremedlem: Eivind Såstad Mjøen, 7340 Oppdal

Vararepresentanter

1. Åshild Øritsland Våge, 5550 Sveio
2. Tor Bjarte Lie, 6200 Stranda
3. Mia Gøytil, 3890 Vinje

1. vara har møtt fast på styremøter i 2021.

Arbeidsutvalget

1. Ronald Cato Slemmen, 6445 Malmefjorden
2. Marthe Lang-Ree, 2636 Øyer
3. Sigurd Vikesland, 5741 Aurland

Sekretær: Lars Erik Wallin, NSG

Årsmøtevalgte representantskapsmedlemmer

Ordfører: Ragnhild Sæle, 6847 Vassenden
Varaordfører: Arvid Wold, 7660 Vuku

Direktevalgte geiterepresentanter

1. Even Steinlien, 9144 Samuelsborg
2. André Kristoffersen, 8114 Tollå
3. Eli Folven, 6798 Hjelledalen

Vararepresentanter geit

1. Jon Kåre Løvoll, 6215 Eidsdal
2. Anne Helene Haugen, 2680 Vågå
3. Eva Kristin Fjørstad, 6200 Stranda

Direktevalgte gjeterhundrepresentant

Arvid Årdal, 4360 Varhaug

Vararepresentant gjeterhund

Øystein Hadland, 4580 Lyngdal

Ronald Cato Slemmen leder

Marthe Lang-Ree nestleder

Sigurd Vikesland styremedlem

Else Horge Asplin styremedlem

Ketil Trongmo styremedlem

Håvard Helgeland styremedlem

Eivind Såstad Mjøen styremedlem

Ragnhild Sæle ordfører

Fylkesledere

Østfold:	Grete S. Stokstad, 1825 Tomter
Akershus:	Stein Øyvind Bentstuen, 2080 Eidsvoll
Hedmark:	Per-Joar Os Nesthun, 2320 Furnes
Oppland:	Knut Evensen, 2634 Fåvang
Buskerud:	Gerd Jorde, 3540 Nesbyen
Vestfold:	Lars Bjarne Linneflaaten, 3185 Skoppum
Telemark:	Knut Johan Hvistendal, 3830 Ulefoss
Aust-Agder:	Kåre Blålid, 4790 Lillesand
Vest-Agder:	Sven Haughom, 4480 Tonstad
Rogaland:	Kjell Åge Torsen, 4150 Stavanger
Hordaland:	Reidar Kallestad, 5953 Fonnes
Sogn og Fjordane:	Ragnhild Sæle, 6847 Vassenden
Møre og Romsdal:	Lars Olav Vanberg, 6154 Ørsta
Sør-Trøndelag:	Olav Edvin Heggvold, 7288 Soknedal
Nord-Trøndelag:	Oddbjørn Kaasa, 7530 Meråker
Nordland:	Anne Kari Leiråmo Snefjellå, 8616 Mo i Rana
Troms:	Gunbjørg Nygård Melkiorsen, 9154 Storslett
Finnmark:	Bjørn Tore Søfting, 9800 Vadsø

Medlemmer i valgnemnda

1. Oddbjørn Kaasa (nestleder), 7530 Meråker	Midt
2. Helge Olaf Aas, 2080 Eidsvoll	Øst
3. Reidar Kallestad, 5953 Fonnes	Vest
4. Ann Kristin Teksle (leder), 3830 Ulefoss	Sør
5. Roy Mikkola, 9930 Neiden	Nord

Varamedlemmer

1. Kristian Indreeide, 6215 Eidsdal	Midt
2. Øivind Gurandsrud, 3410 Sylling	Øst
3. Tor Gaute Eikeland, 4387 Bjerkreim	Vest
4. Kåre Blålid, 4790 Lillesand	Sør
5. Teig Madsen, 9415 Harstad	Nord

Revisor

BDO AS

Kontrollutvalg

Knut Evensen(leder), 2634 Fåvang
Gerd Jorde, 3540 Nesbyen

Varamedlem

Anne Kari Leiråmo Snefjellå, 8616 Mo i Rana

Avlsrådet for sau

Representanter:

1. Sven Reiersen (leder), 4737 Hornnes (Repr. NSG)
2. Else Horge Asplin, 3540 Nesbyen (Repr. styret NSG)
3. Peder Leirdal, 2847 Kolbu (Region ØST)
4. Jon Roar Grøstad, 3421 Lierskogen (Region SØR-ØST)
5. Per Johan Lyse, 5560 Nedstrand (Region SØR-VEST)
6. Tore Atle Sørheim, 5417 Stord (Region VEST)
7. Atle Moen, 6440 Elnesvågen (Region MIDT)
8. Glenn Peter Knædal, 8484 Risøyhamn (Region NORD)
9. Gunnar Klemetsdal, (NMBU)
10. Finn Avdem (Nortura)
11. Hilde Kalleklev Håland (KLF)

Personlige vararepresentanter for regionrepresentanter og eksterne representanter:

3. Helge Olaf Aas, 2080 Eidsvoll (Region ØST)
4. Knut Johan Hvistendal, 3830 Ulefoss (Region SØR-ØST)
5. Lars Nevland, 4376 Helleland (Region SØR-VEST)
6. Tom Idar Kvam, 6869 Hafslo (Region VEST)
7. Audun Tiller, 7650 Verdal (Region MIDT)
8. Eirik Larsen, 9060 Lyngseidet (Region NORD)
9. Cathrine Brekke (NMBU)
10. Terje Bakken (Nortura)
11. Ida Mathisen (KLF)

Sekretær: Thor Blichfeldt, NSG

Fagrådet for geit

Representanter:

1. Sigurd Vikesland (leder), 5745 Aurland
2. Ole Øvrejorde, 3577 Hovet
3. Hilde Giever Marvik, 9151 Storslett
4. Trond Magne Bårseth, 4334 Ålgård
5. Ragnhild Aabøe Inglingstad (TINE)
6. Gunnar Klemetgsdal (NMBU)

Vararepresentanter i nummerrekkefølge (3. og 4. er personlige vara for 5. og 6. i rådet):

1. Ketil Are Edvardsen, 8360 Bøstad
2. Andre Kristoffersen, 8114 Tollå
3. Ken Lunn (TINE)
4. Gunnar Klemetsdal (NMBU)

Sekretær: Ewa Wallin, NSG

Utmarksrådet

Representanter:

1. Ketil Trongmo (leder), 8646 Korgen
2. Eivind Såstad Mjøen, 7340 Oppdal
3. Lars Nesse, 6888 Borgund
4. Arvid Wold, 7660 Vuku

Vararepresentanter i nummerrekkefølge

1. Geir Kåre Pettersen, 9700 Lakselv
2. Magne Jakob Bjørheim, 4120 Tau
3. Terje Benjaminsen, 9445 Tovik

Sekretær: Per Fossheim, NSG

Gjeterhundrådet

Representanter:

1. Arvid Årdal (leder), 4360 Varhaug
2. Håvard Helgeland, 5560 Nedstrand (Styret NSG)
3. Torkjel Solbakken, 2686 Lom (NSG region Øst)
4. Øystein Hadland, 4580 Lyngdal (NSG region SørØst)

5. Erlend Kvinnesland, 4260 Torvastad (NSG region SørVest)
6. Stein Dalland, 5993 Ostereide (NSG region Vest)
7. Knut-Jørgen Oseberg, 6140 Syvde (NSG region Midt)
8. Jørgen Bjørkli, 9050 Storsteinnes (NSG region Nord)

Personlige vararepresentanter for regionrepresentantene:
1. Jo Agnar Hansen, 2560 Alvdal (NSG region Øst)
2. Karen B. Knive, 3330 Skotselv (NSG region SørØst)
3. Jarl Nord-Varhaug, 4364 Brusand (NSG region SørVest)
4. Roger Løvik, 6983 Kvammen (NSG region Vest)
5. Trude Hvalryg, 7263 Hamarvik (NSG region Midt)
4. Roy Akre, 8195 Gjerøy (NSG region Nord)

Sekretær: Karianne Kjelstrup, NSG

Ull- og klipperådet
Representanter:
1. Eirik Kolbjørnshus (leder), 2943 Rogne (NSG)
2. Else Horge Asplin, 3540 Nesbyen (Repr. styret NSG)
3. Tore Mellemsæther, 7247 Hestvika (NSG)
4. Siv Heia Uldal, 0513 Oslo (Fagtjenesten for ull)

Sekretær: Anne Grete Stabekk, NSG

Team ung i NSG
Representanter:
1. Elin Fuglestad (leder), 4342 Undheim
2. Ingrid Reiersen (nestleder), 4737 Hornnes
3. Nina Mølland, 4715 Øvrebø
4. Emilie Medhus Jensen, 5560 Nedstrand
5. Michael Olsen, 9517 Alta
6. Simen Saug Lie, 2320 Furnes

Vararepresentanter i nummerrekkefølge
1. May Lisbeth Hoffmannsfjell Kyllingmo, 8646 Korgen
2. Ola Aarø, 3766 Sannidal

Sekretær: Lars Erik Wallin, NSG

Markedsrådet
Representanter:
1. Marthe Lang-Ree (leder), 2636 Øyer
2. Else Horge Asplin, 3540 Nesbyen
3. Elise Blixgård, 9157 Storslettt

Vararepresentant
1. Kirsti Skrattegard, 3570 Ål
2. Kjell Åge Torsen, 4150 Rennesøy

Sekretær: Lars Erik Wallin, NSG

Representantskapet til Norges Bondelag og Norsk Bonde- og Småbrukarlag - fra NSG:
Ronald Cato Slemmen. Vara: Marthe Lang-Ree

Styret i Sikringsradioen AS - fra NSG:
Lars Erik Wallin. Vara: Siv Bøifot

Konsultasjonsmøter KLD og LMD – fra NSG:
Ketil Trongmo og Per Fossheim

Sentralt kontaktutvalg for rovvilt - fra NSG:
Ketil Trongmo og Per Fossheim

Naturbruksalliansen – fra NSG:
Ketil Trongmo og Per Fossheim

Styringsgruppa for KOORIMP – fra NSG:
Lars Erik Wallin

Landbrukets Klimaselskap SA – fra NSG:
Lars Erik Wallin

Prosjekt FUTGRAZE – fra NSG:
Per Fossheim

NIBIO prosjekt Fjellbeite – fra NSG:
Per Fossheim

Prosjekt Amazing Grazing – fra NSG:
Per Fossheim

Samarbeidsrådet for Sauekontrollen og Helsetjenesten for sau - fra NSG:
Åshild Øritsland Våge og Thor Blichfeldt

NSG-prosjektet «Genomisk seleksjon på geit»:
Thor Blichfeldt og Jette Jakobsen

Internasjonalt prosjekt «SMARTER» - fra NSG:
Jette Jakobsen, norsk prosjektleder

NSG-prosjektet «Bruk av mobile klimakamre for beregning av metanutslipp fra sau og geit»:
Thor Blichfeldt og Jette Jakobsen

NMBU-prosjektet «Klimasmart sau» - fra NSG:
Thor Blichfeldt og Jette Jakobsen, prosjektdeltakere

NMBU-prosjektet «Goat Milk Somatic Cell Count» - fra NSG:
Thor Blichfeldt, prosjektdeltaker

Veterinærinstitutt-prosjektet MaeDetect (lentivirusdiagnostikk) – fra NSG:
Thor Blichfeldt, prosjektdeltaker

Animalia-prosjektet Diginostics (klauhelse storfe og sau) – fra NSG:
Thor Blichfeldt, prosjektdeltaker

V ÅRSREGNSKAP OG REVISORMELDING

Resultatregnskap

Norsk Sau og Geit

Driftsinntekter og driftskostnader	Note	2022	2021
Salgsinntekt		12 539 303	9 267 033
Kontingenter		13 087 030	13 394 470
Tilskudd	2	16 730 740	16 113 331
Sum driftsinntekter		**42 357 072**	**38 774 834**
Varekostnad		16 944 981	16 277 402
Lønnskostnader, inkl. honorar tillitsvalgte	3, 4	15 414 861	14 276 777
Avskrivning	5	1 023 361	840 726
Annen driftskostnad		13 223 881	10 119 108
Sum driftskostnader		**46 607 084**	**41 514 013**
Driftsresultat		**-4 250 011**	**-2 739 179**
Finansinntekter og finanskostnader			
Annen renteinntekt		1 128 006	892 611
Annen finansinntekt		47 188	410 680
Annen rentekostnad		195	459
Annen finanskostnad		110 792	437
Resultat av finansposter		**1 064 206**	**1 302 395**
Resultat før skattekostnad		-3 185 805	-1 436 784
Resultat		**-3 185 805**	**-1 436 784**
Årsresultat		**-3 185 805**	**-1 436 784**
Overføringer			
Overført fra egenkapital	6	3 185 805	1 436 784
Sum overføringer		**-3 185 805**	**-1 436 784**

Penneo Dokumentnøkkel: A1JA1-XJDZZ-E0U5L-BP7NM-YJDP3-3478P

Norsk Sau og Geit

Balanse

Eiendeler	Note	2022	2021
Anleggsmidler			
Varige driftsmidler			
Bygning	5	7 525 417	7 778 014
Maskiner og anlegg	5	886 597	1 329 895
Inventar, utstyr	5	979 434	1 001 574
Sum varige driftsmidler		**9 391 448**	**10 109 483**
Finansielle anleggsmidler			
Investeringer i aksjer og andeler	7	82 000	82 000
Andre langsiktige fordringer		200	200
Sum finansielle anleggsmidler		**82 200**	**82 200**
Sum anleggsmidler		**9 473 648**	**10 191 683**
Omløpsmidler			
Varelager		543 957	626 810
Fordringer			
Kundefordringer		6 008 632	3 299 903
Andre kortsiktige fordringer		762 627	603 701
Sum fordringer		**6 771 259**	**3 903 605**
Bankinnskudd, kontanter o.l.	8	30 090 524	32 231 570
Sum omløpsmidler		**37 405 740**	**36 761 985**
Sum eiendeler		**46 879 388**	**46 953 668**

Penneo Dokumentnøkkel: A1JA1-XJDZZ-E0U5L-BP7NM-YJDP3-3478P

Norsk Sau og Geit

Balanse

Egenkapital og gjeld	Note	2022	2021
Egenkapital			
Opptjent egenkapital	6	23 370 564	25 767 468
Egenkapital med selvpålagte restriksjoner	6	8 234 058	9 022 960
Sum egenkapital		**31 604 622**	**34 790 427**
Gjeld			
Avsetning for forpliktelser			
Pensjonsforpliktelser	4	100 658	111 253
Langsiktig gjeld			
Beiterettsfond		76 312	75 053
Kortsiktig gjeld			
Leverandørgjeld		1 695 761	731 612
Skyldig offentlige avgifter		2 986 167	2 138 100
Skyldige feriepenger		1 170 861	1 088 328
Annen kortsiktig gjeld		9 245 006	8 018 895
Sum kortsiktig gjeld		**15 097 796**	**11 976 935**
Sum gjeld		**15 274 767**	**12 163 241**
Sum egenkapital og gjeld		**46 879 388**	**46 953 668**

Ås,
Styret i Norsk Sau og Geit

Ronald Cato Slemmen styreleder	Marthe Lang-Ree nestleder	Sigurd Vikesland styremedlem
Else Horge Asplin styremedlem	Ketil Trongmo styremedlem	Lars Erik Wallin Generalsekretær
Eivind Såstad Mjøen styremedlem	Håvard Helgeland styremedlem	

Penneo Dokumentnøkkel: A1JA1-XJDZZ-E0U5L-BP7NM-YJDP3-3478P

Note 1 Regnskapsprinsipper

Regnskapet til Norsk Sau og Geit er et totalregnskap som inkluderer avlsrådet for sau, avlsrådet for geit, organisert beitebruk(beitekonsulent) og semin.
Årsregnskapet er satt opp i samsvar med regnskapsloven og NRS 8 - God regnskapsskikk for små foretak.

Driftsinntekter
Inntektsføring ved salg av varer skjer på leveringstidspunktet. Tjenester inntektsføres etter hvert som de leveres.

Skatt
Organisasjonen er ikke skattepliktig.

Klassifisering og vurdering av balanseposter
Anleggsmidler omfatter eiendeler bestemt til varig eie og bruk. Anleggsmidler er vurdert til anskaffelseskost. Varige driftsmidler balanseføres og avskrives over driftsmidlets økonomiske levetid. Varige driftsmidler nedskrives til gjenvinnbart beløp ved verdifall som forventes ikke å være forbigående. Gjenvinnbart beløp er det høyeste av netto salgsverdi og verdi i bruk. Verdi i bruk er nåverdi av fremtidige kontantstrømmer knyttet til eiendelen. Nedskrivingen reverseres når grunnlaget for nedskrivingen ikke lenger er til stede.

Omløpsmidler og kortsiktig gjeld omfatter normalt poster som forfaller til betaling innen ett år etter balansedagen, samt poster som knytter seg til varekretsløpet. Omløpsmidler vurderes til laveste verdi av anskaffelseskost og antatt virkelig verdi.

Varer
Varer er vurdert til det laveste av anskaffelseskost og netto salgsverdi.

Fordringer
Kundefordringer og andre fordringer oppføres til pålydende etter fradrag for avsetning til forventet tap. Avsetning til tap gjøres på grunnlag av en individuell vurdering av de enkelte fordringene.

Pensjonsforpliktelser
Pensjonsforpliktelser finansiert over driften er beregnet og balanseført under avsetning for forpliktelser. Pensjonsordninger finansiert via sikrede ordninger er ikke balanseført. Pensjonspremien anses i disse tilfeller som pensjonskostnad og klassifiseres sammen med lønnskostnader.

Note 2 Refunderte kostnader og tilskudd

	2022	2021
Jordbruksavtalemidler	9 810 000	9 740 000
Omsetningsmidler sau	3 250 000	3 140 000
Omsetningsmidler geit	1 500 000	1 500 000
Tilskudd Gjensidige	100 000	100 000
Andre tilskudd	2 070 740	1 633 331
Sum refunderte kostnader og tilskudd	16 730 740	16 113 331

Penneo Dokumentnøkkel: A1JA1-XJDZZ-E0U5L-BP7NM-YJDP3-3478P

Note 3 Lønnskostnader, godtgjørelser m.m.

Lønnskostnader	2022	2021
Lønninger	11 941 811	11 063 661
Arbeidsgiveravgift	1 933 376	1 782 893
Pensjonskostnader	1 235 587	1 304 690
Andre ytelser	304 087	125 533
Sum	**15 414 861**	**14 276 777**

Gjennomsnittlig antall årsverk: 15,1

Note 4 Pensjonsforpliktelser

Skyldig pensjonsforpliktelse i balansen er arbeidsgiveravgift av fremtidige pensjonsutbetalinger.

Note 5 Anleggsmidler

	Moerveien 2A	Maskiner og anlegg	Inventar og utstyr	Sum
Anskaffelseskost 01.01.2022	10 861 527	2 531 970	2 271 882	16 556 379
Tilgang			305 326	305 326
Avgang				
Anskaffelseskost 31.12.2022	10 861 527	2 531 970	2 577 208	15 970 705
Akkumulerte avskrivninger 31.12.2022	-3 336 110	-1 645 373	-1 597 774	-6 579 257
Balanseført verdi per 31.12.2022	7 525 417	886 597	979 434	9 391 448
Årets avskrivninger	252 597	461 075	309 689	
Avskrivningssats	2-5 %	20 %	20 %	
Avskrivningsmetode	Lineær	Lineær	Lineær	

I Moerveien 2 A inngår kjøp av parkeringsrettigheter i kjellerens garasjeanlegg. Disse avskrives ikke.

Note 6 Egenkapital

	Opptjent egenkapital	Egenkapital med selvpålagte restriksjoner	Sum egenkapital
Opptjent egenkapital 01.01.2022	25 767 468	9 022 960	34 790 427
Overført fra egenkapital med selvpålagte restriksjoner		-788 902	-788 902
Overført til opptjent egenkapital	-2 396 904		-2 396 904
Pr 31.12.2022	**23 370 564**	**8 234 058**	**31 604 622**

Penneo Dokumentnøkkel: A1JA1-XJDZZ-E0U5L-BP7NM-YJDP3-3478P

Note 7 Aksjer og andeler

Norsk Sau og Geit eier aksjer i Sikringsradioen AS med kr 20 000, samt andeler i Nortura for kr 12 000 og i Landbrukets Klimaselskap for kr 50 000.

Note 8 Bundne midler

	2022	2021
Bundne skattetrekksmidler:	670 856	671 220

Penneo Dokumentnøkkel: A1JA1-XJDZZ-E0U5L-BP7NM-YJDP3-3478P

BDO AS
Parkgata 83
Postboks 460
2304 Hamar

Uavhengig revisors beretning

Til styret i Norsk Sau og Geit

Konklusjon

Vi har revidert årsregnskapet til Norsk Sau og Geit.

Årsregnskapet består av:	Etter vår mening:
• Balanse per 31. desember 2022 • Resultatregnskap for 2022 • Noter til årsregnskapet, herunder et sammendrag av viktige regnskapsprinsipper.	• Oppfyller årsregnskapet gjeldende lovkrav, og • Gir årsregnskapet et rettvisende bilde av foreningens finansielle stilling per 31. desember 2022, og av dens resultater for regnskapsåret avsluttet per denne datoen i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapsskikk i Norge.

Grunnlag for konklusjonen

Vi har gjennomført revisjonen i samsvar med de internasjonale revisjonsstandardene International Standards on Auditing (ISA-ene). Våre oppgaver og plikter i henhold til disse standardene er beskrevet i Revisors oppgaver og plikter ved revisjon av årsregnskapet. Vi er uavhengige av foreningen slik det kreves i lov, forskrift og International Code of Ethics for Professional Accountants (inkludert internasjonale uavhengighetsstandarder) utstedt av the International Ethics Standards Board for Accountants (IESBA-reglene), og vi har overholdt våre øvrige etiske forpliktelser i samsvar med disse kravene. Innhentet revisjonsbevis er etter vår vurdering tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon.

Styrets ansvar for årsregnskapet

Styret og generalsekretær(ledelsen) er ansvarlig for å utarbeide årsregnskapet og for at det gir et rettvisende bilde i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapsskikk i Norge. Ledelsen er også ansvarlig for slik intern kontroll som den finner nødvendig for å kunne utarbeide et årsregnskap som ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil.

Ved utarbeidelsen av årsregnskapet må ledelsen ta standpunkt til foreningens evne til fortsatt drift og opplyse om forhold av betydning for fortsatt drift. Forutsetningen om fortsatt drift skal legges til grunn så lenge det ikke er sannsynlig at virksomheten vil bli avviklet.

Revisors oppgaver og plikter ved revisjonen av årsregnskapet

Vårt mål er å oppnå betryggende sikkerhet for at årsregnskapet som helhet ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil, og å avgi en revisjonsberetning som inneholder vår konklusjon. Betryggende sikkerhet er en høy grad av sikkerhet, men ingen garanti for at en revisjon utført i samsvar med ISA-ene, alltid vil avdekke vesentlig feilinformasjon som eksisterer. Feilinformasjon kan oppstå som følge av misligheter eller utilsiktede feil. Feilinformasjon blir vurdert som vesentlig dersom den enkeltvis eller samlet med

Penneo Dokumentnøkkel: AZ5ZU-XE5EW-ZH76Z-NBMHT-YFI6S-WOSWN

rimelighet kan forventes å påvirke økonomiske beslutninger som brukerne foretar basert på årsregnskapet.

For videre beskrivelse av revisors oppgaver og plikter vises det til:
https://revisorforeningen.no/revisjonsberetninger

BDO AS

Alexander Hjelmtvedt
statsautorisert revisor
(elektronisk signert)

Penneo Dokumentnøkkel: AZ5ZU-XE5EW-ZH76Z-NBMHT-YFI6S-WOSWN

www.nsg.no